

Tibetan Buddhist Resource Center

Text Scan Input Form - Title Page

Work:	W1KG14782	ImageGroup:	I1KG23874
LCCN:	n/a	ISBN:	n/a

Title:	སྐད་གསུམ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པའི་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ། skad gsum yongs su rdzogs pa'i tshig mdzod chen mo/
Author:	རག་ཏུ་བེར་ raghu vira
Descriptor:	some type set print and most of them are hand written notes
Original Publication:	n/a;n/a
Place:	[new delhi]
Publisher:	[dr. lokesh chandra]
Date:	[n.d.]
Volume:	12
Total Volumes:	139
TBRC Pages:	2
Introductory Pages:	n/a
Text Pages:	n/a
Scanning Information:	Scanned at M/S Satluj Infotech Images, E-45, Sector 27 Noida, District Gautam Buddha Nagar, U.P. 201301 via New Delhi, IN for the Tibetan Buddhist Resource Center, 150 17th st., New York, NY 10011, U.S.A 2006. Comments: 6/2016

VOL. 12

A NEW JERSEY PUBLICATION

BIG
TO
ODINNESS

big adj 1I महत् RV, etc — स्थूल. हु(आ)

AV, etc.

1II उपचित Sūśr, Car — तुम् RV 3f

6.22.5.10.27 & 89 — विशङ्कत हु(आ)

[L] ई) . Kār, Pañcat — संवृद्ध —

समुत्प्लवण Var Bē S — स्थूर RV.

big as a pearl मुक्तास्थूल mōw

big-bellied 1I महोदर हु(ई)

Ragh, Car — मोदर Pat —

लम्बजठर MBh.

1. पिचण्डिक, पिचण्डिनं १. तुन्ददि

पिचण्डिल kāsīkh, पिचिण्डिल

big-bodied स्थूलदेहिन् Bhp

a big fish महाशयः L big (said

of an animal) प्राशुक मयूग

excessively big अतिस्थूल VS, etc

having an exceedingly big

ornament for the ear उग्रकर्णक

R 4.40.29.

to be big वृ ८१ वठति धातु १.

46, वृ

the act of making big वृंहणम्

W to become big स्थूल् ८

10 स्थूलयते (also स्थूलयति)

धातु 35.50

to make big बृह्, बृंह् caus बृंहयति;

बृंहयते mBh, Kathās, Pūr, Sūtr —

परिबृंह्, परिबृंहति (or परिबृहति)

परिबृंहते Bc.

making big स्थूलंकरणम् (इ)न

Pāṇ 3.2.56 — बृंहण^{mfn} / Sūtr

making one's self big अतिलत

^{mfn}

हि is.

made big अधिकतम मफ M8h, Sak, etc.

very big सुपीन मफ R, सुपीवन्

मफ Pān 3.2.74, Sak, सुपीवस्

मफ RV.

bigger 1 II स्थूलतर मफ Pān cat —

प्रमाणाभ्यधिक Pān cat.

(perhaps) having the biggest (or

quickest ?) horses on both sides

of the team इमन्ति मफ.

bigness 1I स्थूलता Pañcatī — स्थूलत्वम्

MW — स्थूलभावः Śārnguṣ — स्थूल्यम्

Śuśr, Bhp, Sarvad.

1II उत्प्रेद्यः MBh, Śuśr, Kum, Śis, etc.

a kind of Bignonia जम्बुक: L

a red variety of Bignonia कायस्थालि

Npr a sort of Bignonia भ्रमेष्ट:

L a sort of trumpet flower

(Bignonia) कुनट: L, श्योनाक

a white-blossomed Bignonia

सिलामोद्या L a white Bignonia

सितकुम्भी L — सितपाटलिका L —

श्वेता L .

— —

Bignonia chelonoides शुकारव्या Swiss,

शुकानना L — शुकनास: Bhpz — शुकजिह्वा

L.

I Bignonia Indica शोणाकः, शोना-

कः Car, Suse, Var Bds —

शोणकः ~~Bds~~ Bhp, शोणाकः

Var Bds — शोणः — शुक्रम L

— शुक्रनासः W.

II आरुः L — त्रैलोक्यः L — कटम्बरः,

L — केशटः L — डिम्बिका,

शोणकः, शोणक L — लवकसारः L

— ध्वान्तशात्रवः L — न्यञ्चकुशूरुहः

L — मयूरजङ्घः L — विषणुदन्त

L — शलुकः L — शूरणः (also

written शूरण) L — शोषणः L —

रमोनाकः L — रवणवलकः L the ,
plant Bignonia Indica दिक्षा L

— अध्वान्तशात्रवः a species of पः
Bignonia Indica भल्लुकः L

the tree Bignonia Indica

कषामः R 2.28.21 a variety ,
of Bignonia Indica शोणः L. ग

— x —

Bignonia suaveolens 1 I सप्तला सुंर,

Pañcar, Hcar — पाटलि म् सुंर —

पाटलि सुंर — पाटला kar — गजपादपः

Bhpc — फलेसंहा Bhpc — गोलीढः,

गोलीढः Bhpc 5.5.67 — काला Bhpc,

काली L — लाम्रपुष्पी L, लाम्रपुष्पिका

Npc — लिक्तपुष्पा Npc — लीक्षणकः

Npc.

1 II अम्बुवासिनी, अम्बुवासी L — अमोघा

अलिप्रिया, अलिवल्लभा L — कर्बुरा,
 बर्बरा L — काचस्थाली — कामवृन्ता —
 कालवृन्ती L, कालवृन्तिका Np२ — कुम्भिका
 कुम्भिका L — कुम्भी L — कृष्णवृन्ता —
 गदा L — गोलिकः L = गोलिह, गोलिह
 — घण्टकः, घण्टाकः L — घण्टा L —
 घण्टापाटलि m L — झारलः, झारलि
 m — लोक्षणम् L — लोयपुष्पी L,
 लोयप्रष्ठा w, लोयाधिवासिनी L —

नन्दीवृक्षः — पाकला L — मधुदूती MBH.

— मरुतः L — मालती W — मोघा L

— रक्तपुष्पिका (only L) — रक्तपुष्पी —

वनस्पतिः M L — वसन्तदूती — वासन्ती

— विटवल्लीभा L — सनः L — सुपुष्पिका

(only L) — श्याली L — श्यिरगन्धा

L — (the tree bearing the trumpet

flow) पाटलः MBH, Kav, etc.

the flower of *Bignonia suaveolens*

मकरन्दवती L the plant *Bignonia*

suaveolens क्षयतरु m L —

कुञ्जरा L — कुञ्जराक्षी *Suss* —

कामदूती *Bhp* the root of

Bignonia suaveolens तपनी

Np the trumpet flower

(*Bignonia suaveolens*) कालवृन्ती

L, कालवृन्तिका *Np* — कृष्णवृन्ता

L.

bigot 1I धार्मिक: kad .

—o—

bile n 1I पिच्छम्. AV, etc.

1II अग्नि m L — अनलः L — उष्णः

L — कान्तिदम् f — तिक्तघातु m L —

लेजस् n (often pl) L, लेजो — पल्लवः

f — पल्लुरः f — भ्राजकम् L — मायु

m. n. L.

'bile-destroying' पिच्छघ्न m+n,

पिच्छविनाशन, पिच्छग्रामन m+n सूक्ष्

'bile-dispersing' पिच्छघ्नाविन् m f

'bile-destroying' पिच्छहन् m (घ्नी)n

sूक्ष् 'bile-enemy' पित्तारि m f

bile-removing पित्तहर mfn (ई) n

susr burnt by bile (as sight)

पित्तविदग्ध mfn susr containing

bile, पित्तघर mfn susr destroying

bile पित्तनिवर्हण mfn MW Exce-

ssive obstruction of bile कामलः,

कामला W excessive secretion of

bile कामलः, कामला W having

bile पित्तवत् mfn & impaired

by bile (as sight) पित्तविदग्ध mfn

susr inflammation (of the bile)

द्वभु m (Pāṇ 3.3.89) car 1.20

secreting bile पित्तल mf (आ)n

(g सिद्धादि) Suśr suffering from ^{ra}

bile पित्तोपसृष्ट mfn yājñ, sch

the bile of a cow गोमायु m w

the bile of cows गोपित्तम् Pañcat

1.1.81 the bile of five animals

(viz. the boar, goat, buffalo, fish &

peacock) पञ्चपित्तम् f

the bile stone of cattle गौतमी

L (गोरोचना) the bile-stone

of cattle ग्रहापहां NP३ the

bile stone of cattle (used as a

colouring substance) गव्यदह f.

bilious adj 1I पैत, पैत्तिष् f (ई)

सु३३ — पिच्छल f (आ) सु३३ —

पित्तसे पित्तगदिन्, पित्तरोगिन सु३३.

1 II पित्तधर सु३३, पित्तबन् f.

an antidote to bilious complaints

पित्तघ्नम् सूक्ष्म being of a bilious

temperament पित्तप्रकृति var

a bilious affection (sort of
jaundice together with swelling

of joints) कुम्भकामला सूक्ष्म

a bilious disease ‡ L ~~abition~~

a bilious fever पित्तदाहः,

पित्तज्वरः ‡ a bilious form
of ophthalmia पित्तस्यन्दः, ~~पित्तमिथुन~~

पित्ताग्निष्यन्दः सूक्ष्मः •

the bilious humour, 11 पित्तम्

AV, etc.

1II कान्तिदम् L — पलागि m L. — ^{ra}

the bilious humour of a tortoise

कूर्मपित्तम् सूक्ष्म excess and

disturbance of bilious humour.

पित्तक्षोभः मम excess and

irritation of the bilious humour

पित्तप्रकोपः मम of a bilious

temperament चैत्तिक † (ई)

Var relating to the bilious

humour चैत्त, चैत्तिक † (ई) सुख

suffering from bilious complaints ^{ra}

पित्तभदिन्, पित्तशेगिन् सुख.

bilious humour in which vision

depends रञ्जकः W.

bill 1I चञ्चु ढ VarBES, Patcat, Hit.

1II चञ्चुका L — चञ्चू ढ Vop. 4.31

the ceremony of providing a sūdra

with billhook दुरिकाबन्धप्रयोगः

cat a bird's bill when shut

चञ्चुपुटः, चञ्चुपुटम्. Caurap,

चञ्चुपुटक SāringP, चञ्चुपुट Amar

13 — चञ्चुपुटी. Having a.

Sharp bill सदंश म्फः

a bill of exchange हुण्डिका Rājat;

हुण्डीं mW a bill of sale

विक्रयपत्रम् Rājat a gambling

bill द्यूतलेखकः ; द्यूतलेखकम् Mūcch

$$2 \cdot \frac{16}{17}$$

billion 1I निखर्वम् MBh, R.

1II गो m or t (?) Tandyabr 17.

14.2 - महाम्बुजम् L.

by thousands of billions पञ्चाशः MBh

100 billions जलधि m (Pāṇ 3.3.93,

kāś) a hundred thousand

billions महाहाहा the number

1000 billions अन्त्यम् one

thousand billions व्योमान्त Jainship

ten billions (compared to an
innumerable collection of ants)

शतं म MBh, R ten thousand

billions हाहा म MW. -- मध्यम्

MBh.

billow 1I कल्लोलः Pañcat, Bhartr. 3.37, etc

— लरङ्गः R 4.41.29 ff, Jain, Suse, Sake,

etc (ife f आ Pañcat, Kathās 72). —

लहरि f, लहरी Kāv, Kathās, etc —

उर्मि m RV, AV, VS, Kātyā, MBh,

Ragh, etc.

to move like a billow लरङ्ग Nom

लरङ्गति kad 6.1644, f. 2.8.

billowy 1 कल्लोलित मङ्ग. 9. तारकादि.

Pañ 5.2.36.

1 II महोवत् ऋण् णञ् — ऊर्मिमत् ऋण् R.

not billowy अनुत्तरङ्गः ऋण् kum

Very billowy महोर्मिन् ऋण् णञ्.

bellowing 1 II कल्लोलित ऋण् (गु. तास्कादि)

the Bilva fruit 1 I बिल्वम् MBh.

Kathās — श्रीफलम् Mn, Yājñ, Hariv.

a Bilva stick सावस्वतः L the

Bilva tree 1 II श्रीफलः L — श्रीवृक्षः

L = श्रीवृक्षकः Sch. on Sis —

हृद्यगन्धः L a kind of Bilva.

दीर्घमूलः L the staff of Bilva.

wood रौच्यः L.

3325

1

~~3373~~

the Bimba fruit विभवफलम् Bhavabala

bind vb । I बन्ध् cl १ बध्नाति

(rarely बध्नीते cl १ बन्धाति, बन्धते

MBh cl ५ बध्नाति Mariv RV, etc.

। II दा cl ५ दत्ति VS 38.3 —

यु cl २ (Dhātup 24.23) योति (Ved

also युते and cl 6 युवति, युवते

according to Dhātup 31 १ also

cl १ युनाति, युनीते) RV — सिष् cl 5.०

(Dhātup 27.2, 31.5) सिनोति,

सिनुते, सिनाति, सिनीते RV, AV, VS

Par ४२, Kath Up.

। III अन्त् ल । अन्तति — इन्त् ल

। इन्तति Vop on Shātip 3.25 —

उद् ल । उच्छति — उम् ल 7

उनाब्धि — कच् ल । कचते —

कञ्च ल । कञ्चते — काञ्च ल ।

काञ्चते Shātip 6.10 — कीट ल 10

कीटयति Shātip 32.98 — कीन्

ल । कीलति Shātip 15.17 —

खच् ल 10 खचयति Shātip 35.84

— जुड् ल 6 जुडति Shātip 28.85

(u.l. जुट्) — द्यु ल 6 द्युति

Shātip — नल् ल 10 नलयति W

— नल् ल । Shātip 20.8 — नह्

ल 4 (shātup 26.57) नह्यति, नह्यते

पश् ल 10 पाशयति shātup 33.45

— पष् ल 1 पषति, पषते (p. l. for स्पश्

shātup 21.22) ल 10 पषयति (35.10)

— पष्, पाषयति (p. l. for पश् shātup

33.45 — पस् ल 1 पसति, पसते (p. l.

for स्पस् shātup 21.22) ल 10 पासयति

p. l. for पश् 33.45) पाशय Nom

पाशयति Nir 4.2 shātup 33.45 —

पुस्त ल 10 पुस्तयति Vop — प्रतियु,

प्रतियोगति TS — प्रोभ (only प्रोभ्य)

§ Br — बुन्ध ल 10 बुन्धयति shātup

32.14 — मुर्व् ल । मूर्वति श्हातुप

15.66 — मव्य् ल । (श्हातुप 15.1)

मव्याति — मू ल । मवते श्हातुप 22.71

— यन्त्र् ल । यन्त्रयति ल । यन्त्रति

(संकीचने) श्हातुप — योक्त्रय Nom

योक्त्रयति MBh — ऋय् , ऋन्य् Caus

ऋन्ययति श्हातुप 34.31 — संयुज् ,

संयुनक्ति , संयुङ्क्ति Vait — स्पश्

ल । स्पशति , स्पशते श्हातुप 21.22 .

to bind back अपनह् AV to

bind (by an obligation)

अनुबन्ध् to bind firmly together

सम्बाध् , सम्बाधते sāntkṣṣ .

to bind on । I आवन्ध् ,

आवध्नाति ā AV, ŚBr, ĀśvGr ,

Lāly , MBh , Kathās , etc —

निबन्ध् , निबध्नाति AV, Kauś , MBh ,
etc .

। II आदा , आधाति AV —

आनह् AV 6. 63 67. 3 MBh —

उपचृत् , उपचृत्ति Kauś —

नह्. ८ 4 (Dhātup 26. 57)

नधाति , नह्यते — निदा , निधाति

RV — नियु , नियोगति , नियुवाति ,

निर्गते , नियुक्ते RV, TBz —

नियुज् , नियुनाक्ते , नियुंक्ते नियुङ्क्ते .

AV, SBz, MBh, etc

परिवन्ध् , परिवध्नीते — प्रबन्ध् ,

प्रबध्नाति SBz, etc — संनह् ,

संनह्नाति AV, etc — सम्बन्ध् ,

सम्बध्नाति SBz, etc to bind

on different sides विबन्ध् ,

विबध्नाति , विबध्नीते RV, AV, SBz

to bind one's own hair

संह Caus संहारयते .

to bind round 13 परिणह्

(only Pot परिणहेत्) MBh.

I II बन्ध् cl 9 बध्नाति (rarely
बध्नाते cl 1 बन्धाति, बन्धाते MBh,
cl 4 बध्याति Marice, AV, SBh,
MBh, etc — नह् cl 4 (ohātup
26.57) नह्याति, नह्याते.

to bind to आनह् AV 6.67.3,
MBh — उपनह्, उपनह्याति.

to bind together II सम्बन्ध्,
सम्बध्नाति SBh, etc — संनह्,
संनह्याति, संनह्याते AV, etc
— विगृष् (विगृन्त्य्) विगृध्नाति

Ś Br , यृश्स्

I II अभिसंनह् Caus ———

आबन्ध् , आबध्नाति Ā MBh, Śas,

Kād ——— उपनह् , उपनह्नाति ———

नह्, ल ५ (Dhātup 26.57) नह्नाति,

नह्यते बन्ध् Caus बन्धयति,

बाधयति Dhātup 32.14 ——— मूर्

ल 6 मूरति Dhātup 28.53 ———

संदा, संद्यति RV, AV, VS, Kāty Śr

— संह Caus संहारयति,

संहारयते यृश्स्

to bind together (a garment)

संयम् , संयच्छति (rarely \bar{A})

MBh , Kāre , etc to bind together

(hair) — संयम् , संयच्छति

(rarely \bar{A}) MBh , Kāre , etc

to bind = to render harmless

प्रसि (only \bar{A} + f)

to bind up । I उद्गन्ध , उद्गच्छति

or उद्गन्धति Ait Br , TBr , Āśvśr ,

etc — यन्त्र \underline{cl} 10 (śhātup

32.3 यन्त्रयति \underline{cl} । यन्त्रति Śuśr

उन्नह , उन्नहति .

I II उपनह् , उपनह्यति

समुन्नह् , समुन्नह्यति , समुन्नह्यते

to bind up firmly समुन्नह्य

MBh to bind up (hair etc)

नियम् , नियच्छते RV, etc to bind

up (the hair) संयम् Caus

संयमयति Venus to bind up

together समुन्नह्य MBh to

bind with पर्याक्षिप् , पर्याक्षिपति

(instr) कुरु so as to

bind in a particular way

वकुबन्धम् Pāṇ 3.4.41 Kās.

2I निगड Nom निगडयति Aśv.

2II अन्द् ल । अन्दति ।

अपोम् AV 8.8.11 — परिवे,

परिवयति, परिवयति BhP. ~~to bind~~

to bind a sacrificial victim

बन्द् ल १ बद्धाति (rarely बध्यति)

ल । बन्ध्यति, बन्ध्यति MBh. ल ५

बध्यति Mariv. , RV, Br, Kātyār.

binding II बन्धः RV, etc —

ग्रथनम् Nyāyam, Sch.

II अनुबन्धः — अनुबन्धनम्

— आवेष्टनम् — आवेष्टि ‡ L

आबध् ‡ — आबद्धम् L —

आलानम् L — गुन्यः L —

गुथना Bālar 6 $\frac{49}{49}$ — नद्दि ‡

— नाहः L — निग्रहः Mh, MBh,
etc — प्रतिबन्धनम् W —

प्रबन्धनम् Mh — वासति ‡ L

— बन्धकम् W — बन्धकरणम्

Kaithās — मा L — स्रथनम् (only) L

— क्रन्त्यः — संयमः Var BrS

— संयामः Pāṇ 3.3.63 —

संकोचः L — समनुबन्धः L = अनुबन्ध

— सयन्त्रम् TS, TBh, Kāth,
 सयन्त्रम् Nir — सिति f.

the act of binding नयन्त्रम्

Mn, MBh, etc — मूल the

act of binding firmly

संनिबन्धनम् W the act of

binding on उद्दानम् MBh

the act of binding on both

sides विनयन्त्रम् MW anything

fit for binding up (as a cloth)

उपनयनम् S Bh, Katyā binding

loosely आवद्धम् L binding

firmly on संनिबन्धः W binding

firmly together संनिबन्धः W

binding for ever (applied

to the disease called Takman)

संदर्भ म AV.

binding on II आवद्धानम् R

— निबन्धः R — बन्धनम्

[बन्धनी L] kare, Pañcat,

II अवनाहः L — आदानम्

AV.

the binding on of the girdle
of muñja grass मौञ्जीनिबन्धनम्

Mn 2.27 binding power of
devotion ब्रह्मयोगः AV the binding
power of food (as binding
soul and body together)

अन्नपाशः Gobh.

binding round I I.

परिणाइनम् Gobh, MānGr

— आबन्धनम् R.

मन्त्रजम् (बन्धनम्) I. 2. K. 2. 8

I II बन्धनम् (बन्धनी L) Kāu,

Pañcat - पर्यनुबन्धः L

binding securely (with knots)

सत्यग्रन्थिन् MantraBr

binding the eyes आक्षिबन्धः

Naish binding the parted hair

संघतः L binding the sense

together अर्चनन्धः Śāk, Vike

binding to आदानम् AV

the binding to a tuft of

शिरकबन्धनम् Cat binding

together संयमनम् Vīkr, Sāh

binding together । I सम्बन्ध

(life + आ) Srs, Samk,

Sarvad.

। II निबन्धनम् Mn, Suis —

संहरणम्. Āpast.

binding together (esp into

a chaplet) संदर्भः (life + आ)

Kāre, Kathās, Sarvad

binding together (esp into

a wreath) संदर्भः (life + आ)

Kāre, Kathās, Sarvad binding

together (of hair) संहारः

MBh binding up बन्धनम्

(बन्धनी ८) Sūtr binding

up of the ८ braided hair

वेणीसंहारः, वेणीसंवरणम्,

वेणीसंहरणम् binding up with

several strings उद्बन्धनम्.

Kātyāyana a means of

binding together संश्लेषणम्

Śāṅkhya Br., Āpśr., Uthara.

binder ॥ बन्धकम् MBh

binder । I बन्धक: MBh

बन्धावितृ m Kull on Mn 8.342

— बन्धकर्तृ m MBh.

। II निबन्ध m Balar 1.2 (printed

निबद्ध) — सेतु m RV. ~~binder~~

~~of Bali बलिबन्धन: L child binder~~

~~बालबन्धन, Par ५२~~

binder of Bali बलिबन्धन:

L child binder बालबन्धन:

Par ५२ all that binds to the

world संयोजनम् सिंघारे

anything which binds the

soul हृदयगन्धि m Vedāntas,
BhP.

one who binds । I बन्धायितृ m

Kull on Mn 8.342 — संद्यातृ

~~m~~ Mn 8.342 : ... (w. r. fr

संद्यातृ) (with Jainas, that

which binds the embodied

spirit (viz the

connection of the soul

with deeds) बद्धः, बद्धः (9)

MW what binds what binds

सेतु ~~m~~ RV who binds सेतु

mfu RV.

binding adj II बन्धिन.

I II निबन्धन ‡ (ई) MBh, BhP —

निबन्धिन MBh, Kāv — बन्धन

‡ (ई) RV, etc — मू Pām 6.4.20,

Seh — यौक्तिक W — सेतु RV

— सेतु RV — सेतु Pām 3.2.15v.

not binding अनबन्धक ceased

to be binding (as a rule)

निवृत्त Pat, Kās having a

good binding सुबन्ध W

relating to binding on

परिव्ययणीय इत्स .

one who binds २॥ निगभीवृम

At Br (with Jainas) anything

that binds the soul is the

outer world पाशः. Conel

पाशम् ife & आ) Sarvad .

२॥ कारा & मियादि — प्रगृहः

(ife & आ) L — यमनम् L .

binding in fetters अभिमरः L

binding post बन्धस्तम्भः L

one who is employed in
binding (esp animals)

बन्धकः MBh binding well
(as reins) सुयाम RV.

bound adj । I बद्ध RV, etc.

नद्ध AV, etc — सित RV, etc.

— गाधित RV 9. 97. 18 ŚBr 11,

MBh, etc — गन्धिमत् Kum 3. 46

— संनद्ध RV, etc — आनद्ध MBh

— आबद्ध.

। II उद्धाहित — उद्धित L — दित

निग Rāgh

निहित RV 5.2.7

निबद्ध — निबन्धित W —

नियुक्त AitB — परिणद्ध Kālid, Var

— परिबद्ध R — प्रतिमुक्त BhP

— प्रतियुत TS — प्रतिहत L —

प्रबद्ध Ph 4p, etc — प्रसित W —

प्रवित L — मुद्रित L मूक † (आ)

VS, etc — मूत Pān 6.4.20 —

मूर्त L — मूत निबद्ध (१)

व्यवस्त AitB, etc — सप्त Pān

7.2.27.

मूत निबद्ध RV 4.4.5

bound by नियमित MBh, Kāre,
etc being bound अन्यनीय Kathās,

Sāk . Sōh being bound

together सम्बन्धमान MW bound

by affection स्नेहवत् MBh .

bound by a rule सङ्गत

As . S. 2 bound by

truth सत्यवन्ध MW bound

equally समसंघित W bound

for प्रकृत / acc for inf or participle

if 3 MBh . bound

in numbers of 10 दशबद्ध pl

Harine 3507 bound into a

bunch संदूब SBz bound

into a row क्रमबद्ध MBh

bound into a tuft संदूब

SBz .

bound on II आनद्ध MBh

— आनद्ध (instr or in comp)

AV, etc — नद्ध AV, etc..

II नियुक्त A+Bz .

bound round II नद्ध AV,

etc. .

I II अवसक्त MBh, etc —

वेष्टित SBr, etc bound round

(so as to prevent the flow
of any liquid) अतिवेष्टित RV 10.

73.9 bound tight तद्वन्ति

AitAr 3.2.5.4 bound tightly

आपीडितं Rajat.

bound to I अनुबद्ध —

आनद्ध MBh.

I II प्रतिनद्ध kām, Ragh,

Swir — बन्धना ifc —

सम्प्रयुक्त (loc, MBh.

bound together । I सम्बद्ध

श्रृंखला, कृत्य श्रृंखला - संनद्ध R, V,

etc.

। II संदानित कृष्ण - संदित

R, Marine — संयुक्त R, Ragh.

bound to something else

प्रति-संयुक्त M.Bh (B).

bound up । I उन्नद्ध Ragh

— समुन्नद्ध L, ~~उन्नद्ध~~

उद्धर्तव्य — संयत Mm, M.Bh,

etc.

। II उद्धत श्रृंखला 5.5.4.28.

bound up (as a wound)

विशाल Swir bound with a

cord गुणयुक्त bound with

leather चमीवनदु W bound

with ropes गुणवदु Kathar 18

completely bound सम्प्रतिभुक्त

BHP fast bound सुयन्त्रित

Panecat firmly bound

सम्प्रतिभुक्त BHP firmly bound

together सनिवदु R, Brahman

having the hair bound

up into a knot on the

Crown of the head) बड़ा शिख

I One who is bound बद्धकः

AV state of being bound

आनद्धत्वम् still bound

सावशेषबन्धन Pañcat.

well bound II सुसम्बन्ध MBR,

Pañcat — सुबन्ध W —

सुयत AV. — सुसम्बन्ध.

I II सुसम्बन्ध RV..

~~to be bound II नद्यनीय रूप~~

~~Kathās, Śaṅk, Sakh — बद्धत्वम् रूप~~

2I मृदुलित श्वास, — पाशित श्वास, AgP

— कौलित Mālatīy, Kathās.

— संयमित Māricch — पाशबद्ध

W — यन्त्रित MBh, Kāu, etc

— पीडित W..

2II अपोद्ध TS

bound by the fetters of

existence अद् Kap bound

by the fetters of wil अद्.

Kap bound on the feet

निगः म् 4.210 bound

together by feet पादबद्ध

Madhus bound with iron

युक्तायस m w (a man) whose
his hands are bound behind

पश्चाद्भुषण sak 6 ० पश्चाद्भु-

हुनद् (sak 6 ० [P i] Mricch

one whose heroes have

been bound बद्धीर Ts

one whose retainers have

been bound बद्धीर Ts

(esp) to be bound by the

fetters of wil विल बस

बध्यते (बध्यति Marivus)

Mm, Bhp (esp) to be

bound by the fetters

of existence बन्ध Pass

बध्यते (बध्यति Marivus) Mm, Bhp.

to be bound

।I बन्धनीय

mfr Kathās, Śāk, Śch

— नंदुव्य mfr

Pāṇ 8.2.34 kās — गुचनीय

mfu Nyāgam 9.2.8. Sch —

बन्ध्य Yājñ.

not to be bound अबन्ध्य

mfu to be bound together

सेतव्य mfu Nir 11.31 v. l.

having नियम्य MBrh, A, etc

to be bound । I बन्ध्य. Pass बध्यते

(बध्यते Mariv) — निबन्ध्य

Pass निबध्यते Mn, MBrh, etc.

to be bound together सम्बन्ध

Pass सम्बन्धयेते.

to cause to bind वन्ध Caus

वन्धयति ऽभ्य, etc.

to cause to bind on संनह-

Caus संनाहयति to cause

to bind together सम्बन्ध-

Caus सम्बन्धयति R — नह-

Caus नाहयति Bhare P ~~to cause~~

to cause to be bound

to-gether सम्बन्ध Caus R

Caused to be bound वन्धित

Pam 2.3.24 Sch.

wishing to bind करुत्सु W

binominal द्विपद मय (आ) न Sol.

~~~~~

—•—

bipartiteness द्विपान्ता, द्विपान्त्वम् W.

— x —

biped द्विपद् m (पाद् . RV) h (पदी RV

g कुम्भपद्यादि) m (पाद् , पद् RV) RV, AV

ॐ, mBh, etc — द्विपद्: Kathās 6.63.

bipedal द्विपद् m (पाद् RV) h (पदी

RV, पाद् g कुम्भपद्यादि) m (पाद् ,

पद् RV) RV, AV, ॐ, mBh, etc.

(in arithm.) a biquadratic number

वर्गवर्गः

birch 1 II काश्मिरा L चित्रत्वच m L.

the bark of the birch tree (used for

writing upon, for making hooka

pipes, etc कृत्ति f W the Bhojpattia

or birch tree शीति m L a

birch-leaf कवचपत्रम् L the

birch tree 1 I भूजद्रुमः (Særing P),

भूर्जपत्रः (Panicat)

1 II कृत्ति ६ L — प्रविषा L — शिवि

म L, भूर्ज — शैलेन्द्रस्यः L —

— घेता L a kind of birch

छदपत्रः L a kind of birch

tree शृङ्गिका L a leaf made

of birch bark for writing on

— भूर्जम् karand (perhaps) a species

of birch-tree मितद्रुमः. Harire
~~~~~

a species of birch कनचपत्रम् L.
~~~~~

— 0 —

bird । I पक्षिन् m RV, etc — पक्षिन्.

m Marice, Kālid — पतत्रिन्.

AV, etc — पतत्रि m (only gen + pl

पतत्रीणाम् MBh — खगः Mh 12.63,

MBh, etc — विहङ्गः MBh, Kāre, etc

— विहङ्गः Mh, R, etc विहङ्गः pl

+ आ Mh, MBh, etc — खेचरः.

MBh, Nal — (esp one of good-

& bad women) शकुन्तः RV, etc

— शकुन्तः MBh, Kāre, etc

I II अगौकस् m — अङ्गस् m (अङ्ग

Vm) L — अङ्गः m & f (?) L

— अणसः L — — अणुजः L —

अनेकजः L — — अन्तरिक्षगः ,

अन्तरिक्षचरः — — अग्रः Ag P —

अम्बरचर म्भ Paricat —

आवेन L — — आस्थितुण्डः L —

आणुजः Suparaj — — आकाशगः

MBh 45.7287 — — आकाशचारिन्

MBh 1.8384 — — उत्पतः L —

उपरिचरः T — — ओकः L —

कठक्कु म्भ (Vm 3.77) — कपोतः L

— करायिका Paricat — कीशः

L — — कीकसमुरतः , किकसास्यः L

क्रान्तु m Um 5.43

खगमः Nal 1.23 — खचरः R

खजाकः Um — खालि m L

गगनचरः MBh 1.1339

गर्गनेचरः MBh 1.1317 — (in)

general) गरुत्मत m Nal 1.22

चञ्चुभृत , चञ्चुमत m L

जिवि m Um 5 $\frac{49}{50}$ — जिह्वारयः

तक्कन m RV 1.66.2 — तक्कवी m

RV 1.10 — तपसः Um 3, Seh

तरुशायेन m L — तादयसि

MBh 6.71 इन्द्र U. 28.5 — तिर्यक्योनः

Seh = तैर्यग्योनः — तारुणैन्

म. ३१. — श्रीरक्तहस्तः L

— युगः L — योभूमि म. L

— द्विजः Mm, MBh, etc

द्विजाति म. L — नमश्चरः L

— नमसंगमः L — नाडीचरणः

L — नाडीजड्यः — नीजः ,

नीडोद्भवः — नीडिन् म. L —

पक्षगमः R — पक्षधरः Marim

— पक्षवाहनः L — पक्षालु म.

L — पक्षि म. (only acc sg)

पक्षिम R 3.14.2 पक्षीन् MBh

12.9306 — पराकः Mm 4.14, etc

पतगः Mm, MBh, etc —

पतत् म A past, kāra — पतमः

L — पतंगमः L — पतंगिन् म

Harin — पतेरः L — पत्रम् L

पत्रः Śāṅkha (life f आ ई)

— पत्ररथः MBh, R, etc —

पत्रवाहः Śis 19. 73 — पत्रिवाहः

L — पदि म Maludh —

पित्तत् म L पिपतिषु, पिपतिषत् L

— (१.) प्रीनु म W —

ह्लादिन् म L — फत्कारिन् म

L — फुकः L — नन्धुरः (only)

L) — मसत् ॥ L — मदनः

(life + आ) L — मयुरः L

— मलूकः L — मशाकः L

— मातङ्गुः RV, ३१२ — यथैष —

चारिन् ॥ L — यष्टिक (युष्टि)

W — यूपलक्ष्यः L — रसनारदः L

— लोमाकिन् ॥ L — वलूकः L

— वयस ॥ RV, etc — वयसः

TS — वयस — वाजिन् ॥ L

— वात गामिन् ॥ L — वाय्वीणातः

वाय्वीणातकः ६८५ — वायः Nir

6.28 — वायसः RV 1.164.52 —

वारङ्कः L — वि m RV, VS, Pañcar

अ — विन् m & sāy — विप्रुषः L

— वियति m L — विहायस् m

Kaṇṭha kar — विहायसः L —

वी m वि — वीकः Up 3.47. Sck

— वृक्षगृहः L — वृक्षावासः W —

वे m — व्योमचारिन् m L —

(esp a large bird) शकुनः RV,

etc — शकुनकः MBh — शकुनि

m RV, etc — शकुन्ति RV, Kāu

— (in general) शरङः (only L)

— शनकः L — शुष्मः L —

सः (only s L) — सरङः Up

1. 128, seh — सूचीमुख म् (ई) २

(only L) Kathās Pañcat.

to act the part of a bird-catcher

वैतंसीकाय Nom वैतंसीकाय

Jāta Kam.

any bird । II नगौकस् म्

— विक्रिः W — विहंगकः Hear

any bird of prey (esp. The

eagle that brings down

Soma to man) श्येनः RV,

etc any large bird of prey

as a vulture or eagle)

सुपर्ण: an aquatic bird

considered as a bird

of passage हंस: (हं + आ)

an auspicious bird

शुभशकुन: as belonging

to a bird वैहंग म् (हं) म्

Kathās वैहंग, म् Swiss

belonging to the tribe of

birds called ~~Hansa~~ Hansa

हंसजातीय म् Hansa

Pañcat bird and snake
deities पतंगेरगा Mn 7.23

a bird cage कुलायिका L

the bird Cakravāka यामिनी

विरहिन्, m (with विहग) Kir

the bird Cataka अनम्बु m

L the bird Cātaka चनारव.

Gal.

a bird-catcher I शाकुनः

Var Brs — शाकुनि VP m

— शाकुनु शाकुनिकः Mn, MBh,

etc — शाकुनिकः Car.

— पाक्षिकः L — वैतसिकः MBh.

II उत्कलः L — नैषादः Jatak —

पाथिवाहुकः L — पाशवन्धकः Pañc —

पाशिकः Var — — पाशेन m Āpast —
दि

पुञ्जिष्ठः VS, Āśvīr — वायोविधिकः

SBz — विप्रलोकः Nalae — विहंगमः

m MBh — सारङ्गिकः L — सारसः (युगैः 3A).

a bird catcher (who deceives

birds with twig) शलाकयूतः

MBh 5.1225 the bird catches

called syāmā कुमारी L bird —

destroyer ताद्व्यनाशकः N for bird.

enemy विहंगाराति an the bird

Garuda as one of The 18

attendants of the sun पक्षिनः an

L bird-house पक्षि शाला L

the bird hymn शकुन सूक्तम् varB 3

bird in the sky मार्गटः Rajat

a bird-killer विहंगहन् an MBh

bird-leader ताद्व्यनायकः L

bird-like पतंगरूप RV 4.40.2

bird-lime सप्तनली Karu

a bird net चाति f Un 4.124

a bird of prey II प्रसह: Car,

Swiss — भास: Adh Br, Apast,
 MB, Marine, etc — ^{the king a bird of prey} भासता Mn

25.

II. तकून on RV 1.66.2 — तकनी

RV 1.10 — दीपक: L — शकटार:

MW.

a bird living in a city पुरफकीर

in Var a bird living on

grain चान्यजीव R in a bird

resembling an owl प्रत्युलूक:

प्रत्युलूककः Marine a bird's egg

पेशीकीशः पेशण्डम् L a bird

similar to the fork tailed

bird मुङ्गः Vāgṛh bird's path

पाक्षिमागः Gal a bird with a

black neck red head and

white wings वाधोणसः a bird

with red feet रक्तपादः Xajm, MBh,

etc the bird which makes a

hanging nest on the tal tree

वाणूकः W. the head of a bird

वैहग mf (इ) (with अ) the chief

Of The birds स्वर्गेश्वरः L The
condition of a bird पक्षिलम्

Kathas the condition of
a bird or beast पक्षिमृगता

Mm 12-9 digesting in the
throat a bird कण्ठाग्निम् L.

~~a bird~~
 a female bird II पक्षिणी Mariv

— शकुनी MBh, Mariv —

शकुनिका MBh

शकुनिका RV

— विहंगमा MBh —

I II पतंगिनी Mariv — वनिता

वी L सूचीमुखी MW the

female of a bird महिषी BHP

the female of a particular

bird शारङ्गी Mm 9.23 the female
of the bird Angaraka कालिका

Pat the female of the bird

Bhāranda भारङ्गी Pañcat the

first song of a particular bird

at dawn शकुनिवादः Ail/Bz

a forest bird वनशकुनि m Bear

वन्यपाक्षिन् m MW the form

of a bird वैहग न् (इ) =

(with तनु) The form of a bird

or beast पक्षिमृगता Mn 12.9 agood

bird सत्याक्षिन, m Suktas a great

bird महासुपर्णः SB2 having

a bird (Garuda) as vehicle

विजताह्नः Marine having

The nature of bird शाकुन

न् (इ) m Car having

the swiftness of a bird

विहगः Balar an inhuman

bird स्याद्विन on Sukas

a kind of aquatic bird

अभिज्ञान Vistm प्रव. VS

etc गान सम्पन्न न कारण न

जननायरा नलकोक जनकुकुर L

a kind of aquatic bird

भक्तगानिनः (1) Yajñ, Sob प्रव

अद्विलः L नलकोक (1) Yajñ

अद्विलः L - अनजः VS 24-34

अद्विलः M.Bh - ककारः

VS 24-20, M.Bh 3-14

कुकुर M.Bh S 3.14.13 - कुकुरः

Svarf-mae

क कृभाकारः L

ककुयालेका

ककुयालेका Common on hill 4/8

ककुयालेका Var Br S, 2/8

ककुयालेका Var 4. 11

?

ककुयालेका : Buddhi ककुयालेका

ककुयालेका कां 9 MBh 13.7.6

ककुयालेका L

ककुयालेका V

2. 1. 35

ककुयालेका कां f L

ककुयालेका R

ककुयालेका:

Lalit

ककुयालेका L

ककुयालेका V: 24.24

ककुयालेका:

Maître 3.14.20 — कृषीतक: TS5

कृषीतक: TS5 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000

अथैक कृषीतक: TS5

अथैक कृषीतक: TS5

अथैक कृषीतक: TS5

अथैक कृषीतक: TS5

अथैक कृषीतक: TS5

अथैक कृषीतक: TS5

अथैक कृषीतक: TS5

अथैक कृषीतक: TS5

अथैक कृषीतक: TS5

अथैक कृषीतक: TS5

गोदर २०००का *yal, गिरिशा सुंदर 1.

46. 14 गुरुकारितः सुंदर 1.46.2.

14 गोदरेडर: सुंदर 1.46.2.44

गोदरेडर: yal - गोपीरीलक: (1)

Kurus Padali गोदरेडर:

Vasantar 8.48 गोदरेडर: VS

24.24 गुरुकारित: L, गुरुकारित: -

चिद्विक: RV 10.146.2 TB2 2.5.5.6

चिद्विक: सुंदर 1.27.46 (24)

चिद्विक) चिद्विक: Vasantar

86.44 (24) - चिद्विक: Vasantar

88. & 35 जलनरिका सुंदर

गुरुकारित: 1 चिद्विक: Vasantar

50.14

11.11.1950 3.4.71

मिश्रकः R 2.78.25

मिश्रकः L 3.78.25

मिश्रकः L 3.78.25

L 3.78.25

88.28 (1.1.1) दुर्लभ दुर्लभ

Var 18. 38.7 आण्डिक

दुर्लभ दुर्लभ 1 आण्डिक 2.78.25

(रयामा) 3.78.25 VS 24.31

नीत दुर्लभ 1 नीत दुर्लभ L

Var 18. 38.7 आण्डिक 2.78.25

Var 18. 38.7 आण्डिक 2.78.25

प्राप्तः

से. राज. VS

प्राप्तः MBH

प्राप्तः

प्राप्तः MBH

प्राप्तः

प्राप्तः MBH

प्राप्तः R

प्राप्तः MBH

प्राप्तः

प्राप्तः MBH

प्राप्तः

प्राप्तः MBH

प्राप्तः MBH

प्राप्तः MBH

प्राप्तः (MBH 4.81)

प्राप्तः MBH

प्राप्तः MBH

प्राप्तः MBH

प्राप्तः

प्राप्तः MBH

प्राप्तः MBH

प्राप्तः MBH

प्राप्तः MBH

(c लक्षका) लक्ष - लक्षकः

(१ लक्षकः १) Car, Swir

लक्ष Swir - लोपा L -

लोपायिका L - (prob -)

लोहः Mark P - वाग्गुः Mn 12.64

लोपीकः Car - वाग्नारः Car

वाग्निकः Vagb (= वाग्निक L)

निकर VS - - निरुकारिका L

निलता Karb - निश्चालः L

नेता H Paris - भारण्डः

नेत्रमकुलिङ्गः Swir नेत्रम -

कुलिङ्गः L शका VS, TS (Sch)

शशलिका - शशलिका

शरभल्लः L

शरपादः Par (ul

शर सापपाद) --- - शास्ती Naisih,

शरिरे . — शार्फः Maitr — शाङ्गिः

M Bih — शाङ्गिकेः M Bih , शाङ्गिः

शाङ्गिकः M Bih — शार्दूलः L

— शागल्लिकः L सागल्लिकः —

शिलीन्धी L — शूरणेदुजः L

श्रीकः Var BRS (= श्रीकण्ठ, sek)

— श्रीकण्ठ Var BRS

श्रीकण्ठयिक Inscr — श्रीनयः L

श्रीकण्ठयिक Inscr ; —

सञ्जानः L मशनीर --- सडा L

— सरङ्गः L — सरलः L

(prob) a kind of bird

सारिक: Var 14.18 सारिका: —

सारी L सारिका — सिंहनाद:

Var BRS — सूरप्रिय: Marine

५१ सार: प्रिय — सुवर्णचूल:

Kathas — सुवर्णपत्र: MBh

— सुषिलीका VS, Maiths

— सूकारिका Var BRS

सूकरी Var BRS — सूका L

— सृजय: VS (Mahadk)

स्पेसरीका L — सगृह: L

— स्वरभाङ्गिन् L — इससादि

TS — इसकई L MW, a kind

of bird (commonly
called Maina), शारिका,

सारिका a kind of bird

in rut हुडक: L वल हुडक

a kind of bird living on
the water मणिपुण्डक: Cer

a kind of bird reckoned

among the Vishkires

सारपद: Cer (v l सारपद)

a kind of bird

श्यामकण्ठ: W a kind of talking

bird वचण्डा, वचण्डी, वचा L

a kind of Thrush like bird

शारि + Kaus शारि - a lady -

bird वचण्डी m L - वचण्डी.

L शकुनि m L गृध्र,

चिल्ल (esp) a large bird

वायस: RV 1.164.52 a large

soaring bird मृग: RV 1.182.9

etc - - - विहंगक: Hear

a more mythical bird (said in

in RV to be able to separate some

from water and later milk

3397

24
2445

from water) इस: (ife + अर)

a mythical bird with two

heads जीवजीविक: MBh 5.4850

जीवजीव: Buddh, जीवजीविक:

MBh 3, Marim 6957 Lalit, Suis

Kād, Märk P men who live

by bird catching पुनर्नवर्तिका:

in pl R 290.28 — moonbird

चन्द्र विहंगम: L nest-dweller

a bird. कुलायस्थ: L a particular

aquatic bird कुलकुल: Sharmas.

a particular bird कठक

m (Un 3.77) - कर्कट: L

- घृतशष्प: L पिकाडु: L

- प्राजिपाक्षिन् ७५ मारीट:

L - मारुण्ड: M Bk - यत -

कुणपी Maitrs - लोपा TS

वाजिपाक्षिन् m L

विहार: L, विन्दु रेकक - बीनीकाक:

Māyā P - शारि & TS, VS

शारी, शारि L, शारीका -

शुशुलूका Maitrs - श्रीकण्ठ:

Var Bz S - सूचीमुख ७५ (3) ५

स्वर्णशिरः Kāthās, स्वर्णशिरः

a particular bird of prey

धूमिका ul धुमाका Car.

मधुह्न m Vagbh, Car

शकुन्तः BhP

शशादः L

श्रीतेकण्ठः MBh a particular
bird (reckoned among the
Pratudas) सुग्री Susr a
particular gregarious समुद्रः
Car (ul समुद्रा) a particular
kind of bird (vulture)

शकुनः L, गुह्य a particular
mythical bird हि सिंहः life +

आ) R .

इस: (ह्रस्व + आ)

that part of a bird's body
on which the wings grow

विज्, m. Al-Ar a Pratide bird

जरिन्, m. Car 1.27: 56 relating

to a bird & त्रै: अं(३) m

Kathās, त्रैहिंग अं Swir

the residence of birds

विजालम: L. The Sarali bird

शररी Swir शररी & Kān

= शररी, शररी the Sarika

bird शरन्. . . A L a scraper

kind of bird) हाल: Swir, sen

a singing bird दुर्गा L

श्यामा - क्षुद्र पाक्षिकः L

शकुन्तकः VS, MBH a sort of
aquatic aquatic bird प्रवगः

L a sort of bird कूनि m gal

a sort of bird वज्जुनः R, Verbes

वज्जुनकः R - वरः शिव

a sort of bird (called Sarati)

शराटिका, शराडे, शरागते f L

a sort of yellow bird

विदिक वड्डः L a species of

bird शन्तनः L --- उद्गर वृद्धः

Car एक पुत्रक: Var Br, -

करक: L करक: Var Br S

केलहकारिका Var Br S

कीर्ति 7s 5 द्विप्रश्नेन.

Maitr S 3.14.2, S Br 10 — नील: L

नष्टका Swiss पक्षगुप्त: L

पद्मकन्याद: Gal पद्मनेम:

Gal पद्मशास्त्रिणी Gal

a species of bird (belonging

to the Pra. tuda class) गणकिक:

Car — पान्डू: (only L)

पिप्पला VS पिप्पला Var

पुण्डरीकनयनः Gal

पुण्डरीकनयनः L a species of
aquatic bird पुण्डरीकाक्षः

Car ... पुलीका Maitras

पुष्करसादः (पुष्करसर्पः,

भूमर TS, Sch ... ~~पुष्करसाधिका~~

पुष्करसाधिका Gal -- पूर्वमुखः

R चेकि ल. or f Svapnae.

-- मृदु राजकः MABH - मृदु सेलः

L ... मेरुण्डः MABH, Meas -

यवलकः (१) Swir a species of

bird रक्ताक्षः R a species of

bird रत्ना Varāṇṣ

राजपुत्रिका L — वरत Car

— वारता Car a species
of birds belonging to the

Vikiras वारत Vāgh a species
of bird described as having

a double beak पूरिका

Mālatim नाशादिनी a species
of bird described as having

a cleft beak — पूरिका Mālatim

नाशादिनी a species of

bird (said to make a

sound like mā sāhasam no.

rashness , भूलिङ्ग शकुनः ,

भूलिङ्ग शकुनि ॥ MBh a species

of bird with a divided beak

नासाक्षिनी L The state of a bird

पाक्षिन्म Kāthās The taylor

bird सुगृहः L a useful bird

सत्पाक्षिन् ॥ Śukas a young

bird . पाक्षिबालकः MW a wild

bird वन्यपाक्षिन् ॥ MW

birds and serpents पतंगपन्नगः

॥ pl R brought by birds

शकुनाहृत mfu L chief of birds

पतंगवरः R — पञ्चरथश्रेष्ठः Marie

पञ्चरथेन्दुः Bhp (the combat)

fought by the birds Adi and

B oka (into which Varishtha

and Visvāmitra had been

transformed respectively)

आडिबक mfu Märkp, आडिबक

mfu Marie 1100. combat

of birds कोलीनम् L consisting

of birds वायस, mf (इ) = Naloo

containing many birds

बहुवि. मू Un 4.133, sch derived

from , birds शाकुन मू (ई) n

Mn , MBh ; etc" (esp) smaller

birds वंस n RV , etc

(a forest) whose birds are

silent मूकाण्डज मू Kum

furnished with birds feathers

(as an arrow) खगपत्र मू

MBh 3.285.14 good birds

सुशकुनम् AV heasts and birds

m pl Mn , sur inhabited

King of birds । I पक्षिराज

ॐ पक्षिराजः R , Kathās पक्षीन्द्रः

R , Raghu , Kathās , पक्षीशः R

— पतत्रिराजः ॐ Bhp , पतत्रिराजः

Suparsh पतत्रिवरः MBh King

of birds पतगराजः Bhp.

। II विराज् ॐ Bhp

Knowledge of birds

शकुनज्ञानम् Yājñ.

lord of birds । I शकुनीश्वरः

I II पतंगपति in Mariceh

— पतंगेश्वर: — पत्रचेश्वर: R.

of the kind of birds व्योमिध

in size of the nature of

birds in size a partic

class of birds पूर्वकूर: Var

a place where birds are fed

जेचर Jatakam possessing

birds सविहंग in MW relating

to birds शाकुनेय in MW

— शाकुन शाकुनिक in W

— शाकुन in (ई) in MW, MW,

etc a species of birds
reckoned among the
Pratudas लोहपुष्टः : Car
two birds flying on each
side of a traveller (regarded
as an omen), परिचयं मयि
 Var with birds सविहंग मयि
 MW (wood) birdless निविहंग
 मयि Marine.

birth । I जन्मन् ॥ RV 3.26.7, 7.33.10

3411

AV, VS, etc — उत्पत्ति f Śuśr, MBh,

Yājñ, etc — प्रसवः (पुं f आ) VS,

etc — प्रसूति f Mh 4.84 (प्रसूतिः),

MBh, Kāu, etc — सूतकम् Gṛs,

Mh, MBh, etc — प्रजननम् AV, etc

जननम् Tandya Bṛ 21.9, 21.9,
Katy Śr, Mn, etc — सूति f TBṛ,
MBh, etc — उद्भवः

I II आधिजननम् Mn 2.169 — अनन्तम्

L — अभिजाति f Comm on Nir A

9.4 — अभ्युत्थानम् MBh 12 —

आजननम् MBh 1.3756 and 4561

— आजाति Mn 4.166, 8.82

आजानम् VS, ŚBṛ 3 — आजाति f

RV 3.17.3 — आत्मलाभः Kād —

उत्पत्तनम् L — उत्पादः Yājñ, Prāk,

etc — उपपत्ति Śis — जः L

जनानि ॥ W, जनि +, जनी sarvād,

Kapś 1.97, sck, जनिमन् ॥ RV २.

35.6, 3.1.4, 4, 10.142, 2 — — जना

भि P 10.3.1 — — जनुस् ॥ ॥ RV,

AV 7.115.3 — — जन्मपरिग्रहः Jātākam

— जन्मन् L, sck — — जन्मु ॥ A

Marine 7092 — — जातम् RV.1.156.2

& 163.1, RV 3.31.3 — — जाति ॥

A. J. B. 2.39, Mh, MBh (also जाती)

13 ॥) etc. — — जानम् RV 1.37.98

95. 3, 4, 10, AV 7.76.5, SBh 3.2.1.40

— — प्रजा (life + आ) RV, AV — —

भवः Yājñ, MBh, Kāv, etc — — भवनम्

cap, seh, kās on pān 1:4.31

— भावः L — शौच + W — वशः

— विजंनम् L — शरीरेन ,

शरीरेन m Un 4.147, seh, प्रसव

with Buddh) birth समुद्ध्यः

Siṅgār — समुत्पत्ति + m, MBh,

etc --- सम्भवः m, MBh, etc.

सम्मूति + VS, etc.

according to birth जन्मतः नेप।

1.4 acquiescence in not

having to undergo another

birth अनुत्पादकान्ति + after-birth

जरायु n (also m f L) RV 5.

78.8, AV, VS, etc... - अन्यजन्मन्

n at every birth अनुभवम्

BhP a bad birth place पापयोगि

f Mn 4.166 being of mixed

birth मिश्रजाति inf L

belonging to another (future)

birth जात्यन्तरीयक inf !¹

Jātākam birth and death

जन्ममृत्यु m di² kath up

birth and rebirth of living

beings संसरणम् BhP, sarvad

a birth - ceremony जातकर्म

॥ Sāṅkhya, Gṛīhyas, Mn.

2.278 29. Yājñ 1.11, MBh, etc

a birth - ceremony जातकर्म

MBh 1.949, BhP 5.14.33 Birth -

day ceremony of tying

Knots in a thread corresponding

to the number of the past

years of one's life संख्यामङ्गल

ग्रन्थि ॥ Uttarar .

birth day . ॥ जन्मतिथि (॥ १. १)

Sāṅkhya Gṛī 1.25 — जन्मदिनम्

Kum 1.23 — जन्म दिवस;
जन्म दिवस. Mcar 6.28.

I II वर्षादिदि ई L.

a birthday ceremony

वर्धापिनम् L — वर्धापिनम्

birthday festival जातिमहः

Buddh L the birthday
of Rāma रामजन्मन् n

MW birth i, e. life जननम्

Kum 1.54 — जाने f AgP

38 a birth in general

विजन्मन् W n the birth of
child गर्भवतिः the birth
of a girl रत्नैष्यम् AV

the birth of a male child

पुञ्जन्मन् n the birth of A
animals and plants

वियोनिजन्मन् n birth of
son सुतोत्पत्तिः f Mn 3.16

birth of Rahu राहुसूतकम्

Yājñ the birth of Rāma

राजजन्मन् n MW the birth of

Skanda कुमारसम्भवः R 1.

38. 31 birth-place जन्मपथः

gāḷ — जन्मवर्त्मन् p L. birth

pillar जन्मकीलः L.

birth-place । I जन्मक्षेत्रम् A

Kāṭhās , जन्मस्थानम् W ,

जन्मास्पदम् Māṇḍ , 14653

— प्रसवस्थली Mahān .

। II आजानम् Comin on VS

33. 72 — उत्पत्तिकेतनम् Kāṭhās

— उत्पत्तिधामन् n Kāṭhās

— उद्भवः , śv etup , Kāṇyād

one's own birth place स्वयंनि

f Mh, MBh, Marine, etc

birth - produced प्रसूतिजम्

birth under an. auspici-
ous constellation सुजातम्

MBh.

A

by birth . II कुलतः — —

जनुवा inslr RV, AV 9.4.24,

TS.2 — — सहज birth मृजा,

~ (ibe) Causing the birth

of a male child पुञ्जन्मकर,

पुञ्जन्मद मृजा Var Connected

with the birth place सयेनि

AV, TS the day of full -

moon of the month Caitra

(being the supposed birth -

day of Hanumat) हनुमज्जयन्ती

MW easy birth सुखप्रसवम्

Krishnaj for this and all

future births प्रतिभवम् ।

from birth आजन्म

(generally in camp)

Raghs 1.5, Kathās, etc ...

जनुषा inslr RV, AV 9.4.24,

TS. 2 from the moment

of being on the earth

i.e. immediately after

birth भूमिष्वमात्रतः good birth

सुजातम् MBh. a good birth

सुषुति f RV the having

the same birth place

संयोगनिता A च B च, संयोगनिबन्ध

TS hour of birth जन्मकालः

Var B2S 96.13 Indra's birth

इन्द्रजननम् in each birth

प्रतिप्रसवम् Sarvad inherited
from birth (as a servant)

सहजन्मन् म्हू Märk Pa kind
of birth - wort विवापहर

(only L) knowing

a book on birth

औत्पाद म्हू Krishna's

birth day वृषाजन्माष्टमी

Padma P Krishna's

birthday. (the 8th day in

the dark half of month

Śrāvaṇa or Bhādra)

जन्माष्टमी a Kshatriya's

birth क्षत्रिययोनि f Ch Up

loftiness of birth आमेजनः

above birth place पापयोगे

f Mn 4.166 mere birth

जतिमात्रम् Mit 1.4.2

a mere Kshatriya i.e.

a Kshatriya by birth

but not by his actions

(a term of abuse) दूषवन्त्यु

m R, Bhp new birth

पुनर्भवः MBh, Kāu, etc

— पुनर्भवः Prab.

noble birth । I सुकुलजन्मन्

m Kāu, सुकुलता Prasāng

— उगमिजात्यम् R, Bhp.

। II आज्ञानि f Comm on

Kaus h. Br 30.5.

not subject to birth

अजायमान VS inf not
subject to birth अजन्मन्

Ragh inf not subject
to birth and old age

नीतजन्मजरस inf kir
obtained by birth

आभिजात inf of auspicious
birth सुजन्मन् inf Karu

Kathās of noble birth

सुजन्मन् Karu, Kathās of

noble birth आजनेय्यम्

Kaush Br 30.5 one who
has obtained birth

जन्मजन्मन् one
who has received birth

जन्मदौ २३१ kum a
particular ceremony
for causing easy birth

क्षिप्रप्रसवनम् अथ यः

क्षिप्रप्रसवनम् the place

of birth भावः the position

of the arms of a child

at birth बीजम् Bhp

The position of the arms

of a child at birth

बीजकम् सूत्र, Bhp.

possessing birth जन्मवत्

मूल kad 3.654 —

जन्मभाज् m Morich 10.56(60)

|katyanam.

I II जन्मभूत् मूल Bhp 1.18.

18 10.84.9.

proud of birth कृताभिमानः

relating to the place

of birth: योनौ (इ) न्व

released from the birth

योनिमुक्तः Svet Up न्व

repeated birth असकृद्

गर्भासः, a separate birth

विजन्मन्, n. w. simultaneous birth

sahotpatti

MBh the sixth day after त

a child's birth personified

जायका. Samskāraṇa,

Tithiyād the story of a
former birth of Gaṇṭama

Buddha जातकम् Buddh,

Kathās L 22. 120 studying

a book on birth औत्पाद

mf subject to successive

birth पुनरावर्तने mf w

subject to the condition

of birth प्रसवधर्मे mf त

Bear taking place at the

Time of birth स्वस्तिकालीन

मनः time of birth

जन्म-कालः Var BRS 96.13

treating of mother's birth

इन्द्रजननीय कुल (9 इन्द्र-

जननादि Pān. 4.3.88 अ ता)

useless birth अकालकुष्माण्डः

a woman who has given

birth to a child सूत. MW

to be by birth जन् ल 4 त

जायते (यप) ज जायति ल

2 (9) A, twice of 1 A,

MBH 1.11.15, Pañcat 4.1.5

to give birth to संसू,

संसूते, संसूयते (acc) Mariv.

bearing adj प्रसवत्, f (अन्ती)

— प्रज f (आ) (see अप्रज) —

प्रसविन् Megh, Mark, Car.

bearing children सूवन f

(अरी), bearing fruit -

bearing fruit ३I फलद f

(आ) Mn.

३II शुभ्रांत Act Br 2.16. —

फलसंस्थ MW -- फलावस्थ L

-- फले ग्रहि Mālatim, Naish,

फलग्रहि -- फलेग्रहि, फलेग्रहिन्

L --- फलोपगम Vishnu :

born adj 3I जात RV, etc ---

उत्पन्न R, Mn, Kathās, etc --- प्रसूत

f (आ) Up, Mn, MBh, etc -- -- ज f (आ)

ife (after an adverb or adverbial

word) Mn 18.25 -- -- ज f (आ) ife

Mn, MBh, etc -- -- जा ife -- -- उद्भूत

संजात MBh, Kāv, etc --- प्रजात

RV, etc --- जनित Mariv 9238

3 II अधिक Pāṇ 3.2.101 sṣh ---

अभिजात - अभिप्रसूत MBh 5.964

आगत R 2.85.19 - आज्ञात RV

- उच्छिन्न L - उत्थित RV, Mn,

MBh, BhP, etc - उत्पत्तिमत Ragh

8.82 - उदित Bhartṛ, उदीत Naisk

1.83, 6.52.74 - उदेयिवस् BhP

10.31.4 - कृतजन्मन् - जन्य

Bhāṣhāp 44, Brahman P - जातवत्

Pañcat 1.5.6 - प्रतिसंजात R

प्रसून L (प्रसूत, प्रसूतजात)

लब्धजन्मन् W - विजनित W

- विजात - - - विरुद्ध Āpast, BhP

समुद्भूत MBh, R, Pwr - समुन्नद्ध

- सम्भूत Up, Mn, MBh, etc

सूत सूत्रं Pāṇ 8.2.45 Sph.

being born प्रसूयत् f (अन्ती)

MBh 13.5687 - - प्रजनिष्ठा W.

being born again 3I पुनरागमनम्

Sarvad. - अन्यजन्मन्.

3II प्रच्यवनम्.

being born at the same

time साकम् ज RV, SBh

the being well-born सुजातता

RV born after अनुज — आपेजः

born again 3I पुनर्जति ‡ (आ)

MBh, etc — पुनर्भव Bhp.

3II अनुजात — पुनर्जन्मन् Kathās

— प्रतिजात.

born-alive जीवज Ch. Up 6.3.1

born and grown up together

सहसंजातवृद्ध MBh born at

ज ‡ (आ) ife Mn, MBh, etc

born at a wrong time

अकालोत्पन्न, अकालजात, अकालज.

born at the same time 3I

सहज f (आ) TS, Mh, Kathās

सहजात - - Kathās ———

सजात f (आ) ——— सहसम्भव

kāu... ——— जातपूर्व

born before जातपूर्व M.riech

— पुरीजन्मन् born before

the proper time अपूर्णकालज

born beloved (said

of Agni) प्रियजात RV 8.60.2

born blind अनुबान्ध Pān

6.3.3 Vārtt, जन्मान्ध Bhpr 5.3
4

born dead मृज्जत Vishnu, sa's

born desired (said of Agni)

प्रियजात RV 8.60.2 born easily

मुखजात W born & born

formerly पूजि born from

जन्मन् if --- जन्य ऽis ,

Bhāshāp , Tarkas, etc born

from and knowing Brahman

ब्रह्मयज्ञ Kath Up born from

an unmarried woman

कन्या समुद्रत Mn 9.172 born

from a woman married

according to The Prajāpati

rite कायोदज Mn 3.38 born

from Bharanī श्रणीम् ३ L

born from one mother

सवात्य Maitr Maitro, VS. TS,

TBr, Kath born from one's

self आभजः (if f आ R)

Nir, Mn, etc born from

Śakti शक्तिजः MW born

from श्रीजः L born

from the foot (of Brahmā)

पादजः Marie born from the
race of the Pandavas पाण्डव-

कुलप्रसूत Lalit born from
the same mother सहजात ।

born from the seed of another

अन्यबीजजः , अन्यबीजसमुद्भवः ,

अन्यबीजोत्पन्नः born from
the thigh ऊरुजन्मन an

Mālarā — ऊरुज MBh born
from the waters अप्सुयोनि

TS, SB₂ born in ज f (आ) .

ifc Mn, MBh, etc. born in

additien to अपिजः VS

born in a forest अरण्यज L

born in an amā-vāsyā

night अमावास्य Pām 4.3.30

--- अमावास्यक Pām 4.3.30.

born in a noble family

कुजज f (आ) Mn 8.179, Pañcat,

Sāh, etc born in Bodha नैद्य

f शण्डिकादि born in

consequence of अभिजांत

born in dravida द्रामिलः L

born in dravidadesa द्रविड-

देशीय Cat born in due

season कालेज Pān 6.3.15

born in Kansa कांस f (ई)

० तक्षाशीलादि born in Madra

मद्रज VP born in one's own

country स्वदेशजः L born

in Sughna सौघ्न f (ई)

Pān 4.3.25 ana 86 born

in the after noon अपराह्नाक

Pān 4.3.28 born in the
family of the Vrishnis वृषिणो.

गर्भः L born in the house

ओकज Heat born in the

ocean आब्धेज born in the

Sāmi शमीगर्भः Br, Srs, MBh,

etc born in the waters

अप्सुज TS, अप्सुजा RV 8.43.

28, etc born in vain व्योसन

Mn 9.147 born in vain (i.e.

one who neglects the prescribed

rites) वृथाजात Mn 5.89

born in Varmati वर्मतेय

Pān 4.3.94 born in

Vatsōddharana वात्सोदरान् १

तक्षशीनादि born in water

अब्ज born long ago

चिरज , चिरजात MBh 3.13334

born more than once अनेकज

born of another (family, etc)

अन्यज , अन्यजात (RV) born

of another परजातः । born

of men मनुष्यजा RV born of

2 friends द्वैमित्रि । born

separately विजात w.

born together । इ सजात १ (आ)

— सहसम्भव Kāru — सहजात

Kathās — सहजा RV born

together सहज ई (आ) TS,

Mh, Kathās.

I II सजन्तु ऽB२.

born together (as a litter

of animals) संसृष्ट VS

born under (an asterism)

जातक if Mh 9. 143 Can

born under the asterism

Anurādhā अनुराध Bm 4.3.34

born under the constellation

of Abhijit अभिजित् Pān 4.3.

36 born under the conste

llation Āshādha आषाढीय

Kāty on Pān 4.3. 34 born

under the constellation

Viśākhā विशाख f. (आ) Pān

4.3. 34 born under the

Nakshatra Bhadrāpada

भद्रपाद Pān 7.3.18, sch born

under the Nakshatra Śravishtā

श्रविष्ठा Pān 4.3.34 —

श्रविष्ठीय Pān 4.3.34, Vār 3,

Pat born upon ज f (आ)

ife Mh, MBh, etc divinely

born दिव्योपपादक f (ई) 4

to follow in being born

अनुजन् ८ 4 अनुजायते just

born जातमात्र f (आ) Mh

9. 106, MBh. 1 lotus-born

कमलयोगि M Var Brs, Meat

merely born जातमात्र f (आ)

Mh 9. 106, MBh. 1 mind-born

मनोभू M Kāre, Kathās moon-

born चन्द्रसुतः Var Brs,

Laghuj, Var Yogay चन्द्रज.

moon born चन्द्रजः, चन्द्रपुत्रः

Var BrS nobly born सुजात RV,

Śāṅkhaḥ not being born अजायमान

VS not fully born अपरिजात ऋक्षः,

not yet born अजात rock-born

शिलात्मजम् L oyster-born शुक्तिजम्.

Var BrS water born सलिलयोनि

in marine well-born सुजात RV,

etc — आन्वयिक & (इ) L

to be born 3 I उपत्रव्य mf kād

— जनितव्य AV 4.23.7.

improper to be born अजन्य.

३I जन् cl ५ जायते (ep also जायति cl 2

(9) त, twice cl 1. A) RV, AV, etc. - -

जन् Pass जन्यते Pāṇ 6.4.43 — — प्रजन्

प्रजायते (ep also प्रजायति (abl) RV, etc

- प्रसू mostly प्रसूयते rarely

प्रसूयति Mn, MBh, etc. - - उपद् ,

उपयते — — उपजन् , उपजायते MBh, BhP,

Mn, Mit, Śusr, etc

३II अधिजन् - - अभिजन् cl 4

अभिजायते. — आजन् , आजायते RV,

etc — उज्जन् — गा cl 3 जिगाति

Vop on Shatup 25.25 — जन्मपरिग्रहं कृ

— विजन् , विजायते RV, etc —

सम्पद् , सम्पद्यते (in sense forms

also P J MBh , R- - सम्प्रसू प्स

सम्प्रसूयते , सम्प्रसूयति MBh 3.12978.

to be born after अनुप्रजन् —

उपप्रजन् , उपप्रजायते Kāth .

to be born again 3I प्रतिजन् ,

प्रतिजायते Prāish Up — प्रत्याजन् ,

प्रत्याजायते Kārand .

3 II अभिजन् cl 4 अभिजायते Bhag ,

etc — उपजन् , उपजायते MBh 13.

6689, Yājñ 3.256, Bhag —

खच् ८ १ खच्ञति shātup 31.59

— जन् ८ 4 जायते (ep also

जायति ८ 2(9) A, Twice ८ 1 A)

Mh 4.9.॥ ६, MBh 1.3.13, Mit Introd

14 — निवृत्, निवर्तते MBh, Kāru,

etc — प्रच्यु, प्रच्यवते (ep also

प्रच्यवति) — — प्रजन्, प्रजायते (ep also

प्रजायति) MBh — — समुपजन्,

समुपजायते MBh — — सम्प्रजन्,

सम्प्रजायते MBh — ईड् (Vop ईड्)

८ १ ईड् राति, ईड्जाति, shātup

21.60. ईड्जाति

to be born again and again

प्रप्रजन् , प्रप्रजायते RV 5.58.5

to be born again as a Brāhman

द्विजाय Nom द्विजायते Meat to be

born as जन् cl 4 जायते (cp also

जायति cl 2 (9) A , twice cl 1)

MBh 1.11.15 , Parvcat 4.1.5 to be

born for अभिजन् cl 4 अभिजायते

RV 1.168.2 , etc — जन् cl 4

जायते (cp also जायति cl 2 (9) B ,

Twice cl 1 A) RV 4.5.5 , Mand

Up 3.1.10 (cl 1 जयते नृजजायते)

to be born from सम्भू , से
 सम्भवति , सम्भवते AV, ङिभ्, मिभ्,
 etc — संजन् , संजायते (loc
 or abl) म्, मिभ्, etc. to be
born in addition to उपसृजन् ,
 उपसृजायते क्वाथ to be born of
 समुत्पद्य् , समुत्पद्यते (ep also
 समुत्पद्यति (loc) मिभ्, क्वाथ, etc
to be born resembling
 समनुजन् , समनुजायते (acc)
 मिभ् to be born together
with संजन् , संजायते (abl)

RV, Set Up to be born
similar to समनुजन् ,

समनुजायते (acc) MBh to be
born to अभिजन् cl 4 ,

अभिजायते RV 1.168.2, etc ,

to cause to be born सम्भू Caus

सम्भावयति Ait Br , MBh , etc ———

जन् cl 10 or Caus AV 7.19.1, 13.1.

19, Var Br 14.1, 19.2 ——— आजन्

Caus RV 10.85.43.

to cause to be born subse-

quently अनुप्रजनं Caus

जे

अनुप्रजनयति

to wish to be born प्रजन् षेद

प्रजिजनयति ऽभ्

to wish to cause to be born

प्रजन् षेद of Caus प्रजिजनयति
 ऽभ्

wishing to be born प्रजिजनयमाण

if म्ह (for षेद) ऽभ् wished

प्रजिजनयितव्य म्ह (for

षेद of Caus) ऽभ् (a cow)

having borne a month

ago जातमासा, मासजात Gan

ar 91. sch a female who

has borne many children

बहुसूति + (also बहुसूतिका) L.

One who has borne सूनुवत्

W (a woman) having borne

a month ago जातमासा ;

मासजात Ganar 91. sch a woman

who has borne a child जातापत्ता

L a woman who has borne

3458

~~2746~~ 1

a child प्रजाता Srs, MBh,
etc.

जे

a thin biscuit of flour चपटी

L, चपटी मिठा.

3460

bisected डिप्टिस्ट मप MW.

- x -

---

the plant Trapa Bispinosa

अति लेशः ,

— x —

bit ।। लवः MBh, Kāv, etc — शकलः, शकलम्, TS, etc :

।। अलोपः ५ — उपपदम् ५ — गुडः ५

गुडकः ५, Sch — गुडेरः, गुडेरकः ५ —

विलम्बम् RV 2.35.12 — भित्ति ५ ५ —

भित्तम् W — विड् ५ W — विडः W —

शाल्कः, शाल्कम् TS, Kāth, Bṛ :

a bit for horses पञ्चाङ्गी Kātyāṣr

a bit of a lotus fibre मृणालभङ्गः

Ragh a kind of salt. (the

common Bit Nover or Bit ~~havan~~

1 haran obtained by cooking)

कुत्रिमम् १ a little bit लेशः

prāt, chūp, MBh, etc, — स्फोटः

१ a small bit स्फुटिका Das

bit, by bit खण्डशः MBh, R, Susr

— लवणः Mn, MBh. the bit

of a bridle II कवि, कवी (w) }

कविकम् १, कविका Mudr, कवियः,

कवियम्, कवीयः, कवीयम् w —

मुखरिका Kātyśr — मुखरी Kāty

śr, Sch — मुखयन्त्रणम् १ -

I II आधानम् TS — कर्षिणी १.

the bit of a horse मुखरजु f

↳ having a bit inside अन्तराधान

mfn TBz having a bit (said
of the mouth) सालोप mfn Buddh

having taken an additional
bit of उपदशम् p (with instr or

ipc) Pān 3.4.47 Kās on Pān 2.

2.21 'one bit after the other'

घासाद् घासम् AV, 18.2.26 Small-
bit विपुष f AV, etc understanding

by bits i.e by degrees बिम्बग्रहणम्

Wir 1.20

bitch । I ५ खानी Hvar, = इनी —

कुकुरी Var B.S — सारमेयी L.

। II कुलशुता W — कौलेयकुटुम्बिनी

Kad — कुबरी L, कुम्बरी,

कुम्बुरी — भषी L — इनुकी L

— सरमा L.

— x —

lute ub I दंश् cl । दंशति RV, AV,

SBh, etc (also ā) — रद् cl ।

(Dhātup 3.16). रदति (rarely रदते)

RV, AV, SBh.

इ. II स्वाद् cl । स्वादति (ep also स्वादे)

RV 1.64.7, AV, VS, etc. — निर्दिश,

निर्दिशति MBh, Mahāv — भक्ष् cl 10

(Dhātup 32.22) भक्षयति (rarely

भक्षयते.) and in later language

also cl । (Dhātup 21.27) भक्षति

भक्षते Kathās.

। III रवर्द ल । रवर्दति Dhātup 3.23 —

दंस् ल । P 10 आ Dhātup.

to bite (as one's lips) आदेश् Bhp

to bite asunder विदंश्, विदंशति

पारुङ्, यजुर्, Bhp to bite in

pieces समसा ऽBश् to bite off

निर्भस् निर्भक्षति T Bश्, नाथ् to bite

on all sides व्यद्, व्यन्ति R to bite

through निर्दंश्, निर्दंशति MBh,

Naṣiv — व्यद्, व्यन्ति R to bite

together संदंश्, संदंशति MBh, R, Bhp.

to bite to pieces विदंश्, विदंशति

Pāṇini, Yājñ, Bhṛ.

bite n। दंशः सु३३, Mālav 4.44 $\frac{4}{5}$. 3

Gīt 10.11, Kathā 60.131 — दंशनम्

MBh 14.754, Sāh — दन्तघातः sāh

3. 8 $\frac{a}{6}$ — आदंशः सु३३ — दष्टम्

सु३३ 1.13.6.

§1 II दंशितम् L — दशनम् n kauṣ.

29 & 32 — दशनः Vātsyāy 1.1.2,

दशनपदम् Gīt 8.6 — पिष्टुः (rarely

पिष्टम्).

a bite of a honey मधवलोकः Jaimup;

a bite of the teeth in amorous

sport खण्डाभ्रम् & mark of bite

दिश् f L a snake bite सर्पदंष्ट्रम्

Suss. with a bite of a radish

मूलकोपदंष्ट्रम् Pān 3.4.47, sch.

biting n विदंशः कि० — दंष्ट्रीका Lalit.

the act of biting दंष्ट्रनम् MBh

14. 754, sāk — दंष्ट्रव्यम् Jātakam

biting the lip अधरावलोपः

biting through दन्तच्छेदनम् Bhp²,

5. 2. 168 passionate biting (with

the teeth) निर्दयदन्तदंशः Gt²

repeatedly biting ~~दन्तदंशः~~ दन्तदंशः

RV 10. 95. 9

biter n दंष्ट्र m AV 10. 4. 26.

animal biter मृगदंशः, मृगदंशकः ।

biting adj । I दंशिन् — दंशक — दंशुक

(with acc). Kāth, TS, TB² — दंश.

। II शार f (आ) (gāṇa ज्वलदि) R, Pañcat

Bhp, etc.

biting (lit. eating) the nails नखखादिन्-

Mn, MBh biting the lips संदष्ट-

-दन्तच्छद MN, संदष्टाघर, संदष्टाघरपङ्कज,

संदष्टौष्ठ, संदष्टौष्ठपुर MBh, Amar biting

the lips परिदष्टदृष्ट Bhp not biting

(as a leech) अग्रहत् Susr (snake)

not biting निर्दंशिन AitBz one who

has biting teeth श्वेतदग्दत् TAs

1. 12. 4 (Sch).

bitten adj I दष्ट Mn II, MBh, etc.

I II अभिदष्ट — दंशित Vet 2. 0 — परिदष्ट

- संदष्ट MBh, Kāv, etc.

the being bitten by (instr) दंशनम्

MBh 8. 4252 bitten by a great

serpent महोरगदष्ट मaitr Up. just

bitten दष्टमान् mālatīm the spot

bitten दंशन् n kauś 29 & 32

the spot bitten (by a snake etc) दंशः

Suśr, Mālav. 4. 4 & $\frac{4}{5}$. 3, Git 10. 11,

Kathās 60. 131 well bitten सुदंशित

MLW to be bitten कवयः Nalac.

to cause to bite दंश caus. kauś.

8
3473

to cause to be bitten by (instr.)

दंष्ट्रा caus, MBh 1.2243, 3.544,

Sussr 4.14.6.412 causing to be

bitten by (instr.) दंष्ट्रा caus of

intens Das 1.142.

wishing to bite adj विदहन्तु (?) इति

10.9.

blemish n । I लङ्मन् n Bālar.

I II छिद्रम् MBh etc. — मिन्दा TS —

व्यङ्गः Hariv — शमलम् (Un 1.3) AV, I

TS, Kāth, Kauś, BhP.

a blemish (also in inanimate objects)

त्राणः (exceptionally व्रणम्) MBh, Hariv

VarBṛS a blemish in a virgin

(as disease, bad repute etc.)

कन्यादोषः casting a blemish upon

any one मलदायकं mfn Kād

free from blemish (as a victim) मेघ्य

m + (अ) n B₂, Mn, MBh, etc

without blemish निर्गन्धि m + n

blemished adj । I दोषवत् Mn, MBh, etc

— दूषित Mn 6.66 (ul भूषित) 8.64 etc

MBh, Bhartṛ, Pañc, etc.

bitter adj ।। कटु ष (वी, ३ः) — तिक्त -

— कटुक ष (आ, ई) — तिक्तक R2

Suśr .

।। मधु ष (३, ३ or वी) ५ — वक्त्रभेदि

५ — विसर ५ — सकटुक MBh .

anything having a bitter flavour

तिक्तकम् . R 2 , Suśr bitter and

sour रूष ष (आ) . ५ — तीक्ष्णम्

Mricch bitter and salt and

pungent वेलज ५ bitter and

salt and pungent taste वेलजः ५ bitter

and sour taste रसः १ bitter

elementary substance (of the

body) तिक्तघातु म १ a bitter

gourd इक्षुक् १ bitter in its

consequences विपाक कटुक ~~विपाक~~

Kathās bitter (one of the 6 modi-

fication of taste, rasa) तिक्त

MBh 12, 14, Susr, etc a bitter

pot herb तिक्तशकम् Rājat 5.49

a bitter taste तिक्तः W extreme

ly bitter महातिक्तक five

bitter things ~~viz~~ viz nimba,
~~viz nimba~~ amrita,
 vrisha, patola and nidigdhika?

पञ्चतिक्तम् Bhpr 'half-bitter'

अर्धतिक्त having a bitter

(taste, in the) mouth तिक्तस्य,

Śāring S. 7. 116. a kind of bitter

gourd पिण्डफला car Sweet and

Sour, bitter and astringent

स्वादुम्लतिक्तानुवर ५ very bitter

महातिक्त — सुतिक्तकाः ५ —

सुतिक्त २ .

bitterness विसरः २ .

to have a bitter flavour तिक्ताय

Nom तिक्तायते Naish 3. 94. spoken

to bitterly कटुकित Ratnāv.

bitumen । I शिलाजम् Swiss, शिलाजलु ५

MBh, Swiss, etc, शिलाजित ५ शिला-

दह ५ शिलानिघसिः, शिलापुष्पम्, शिला-

प्रसूनम्, शिलाभवनम्, शिलामलम्, शिला-

व्याधि ५ शिलासनम्, शिलास्वेदः, शिला-

ह्वम्, शिलाह्वम्, शिलोत्थम्, शिलोद्भवम्,

शिलजम्, शिलेयम् L — जलवश्मकम्

L.

। II अगजम् — इन्द्रजलु ५ Nih —

अश्मजम् L — अश्मजलु ५ Car —

अश्मोत्थ L — गिरिसम्भवाद् Gal —

शैरीयकम्, शैरेयम् L — धालुकः, धालु-

कम् (पुं०) L = धालु — धालुजः,

धालुजम् L — शीलतः — शीलशिवम्

L — शैलम् (only L) — शैलजम्

L — शैलपुष्पम् Suse — शैलसम्भवम्,

शैलाहिम्, शैलारव्यम् L, शैलकम् Var B+S,

शैलिकम् L, शैलेयकम् Suse, Var B+S.

— शुभ्रगम् L, MW.

to bitument (of various kinds)

शैलेयः, शैलेयम् Kāv, Var B+S,

Suse relating to bitumen शैले-

यिकं मृग MW.

a bivalve conch पक्ष्मपट्टकः L

a bivalve shell शुक्रशुक्रान्ति L,

शुक्रशुक्रान्तिका L, = जलशुक्रान्ति —

उच्चरः L — पुष्टिका — पूतिकाभुवः

L.

— x —

bivouac

जीरासनम W.

— x —

black adj। ^{काल} काल (ई Pāṇ 4.1.42) MBh, R, etc

— कृष्ण १ (आ) RV, AV, etc — (esp)

नील १ (आ or ई) RV, etc — असित

१ (आ Ved असिक्वी) RV, etc .

I II कल्माष २ — कालक (Pāṇ 5.4

33.) kalit — कृष्णका Kād, Hcar

— कृष्णिमन् m [Pāṇ 6.4.161, Kās]

Mudr — दयाम २ — दयामल Dharmaś

— पाण्डुरेतर — बहुल १ (आ) २ —

मलिन śiṣ, Rājat, etc — मेचक ~~(२)~~

६ (आ) Bk, Kāv, etc — ज्ञान Prab —

राम ६ (आ) AV, Tār — वलूक (Um

५.५०) Pañcar Br, ŚrS (Sch) — शिति

Śis — शुक्लेतर R — प्रयाम ६ (आ)

AV, etc. — श्येनी RV १.१५०.१ (say).

— शिति ५ — शितेतर Śis, Kum,

La ghuj.

becoming as black as ink मणी-

भाकुक Naish black aloe-wood

पटङ्गारम् (only ५) a black and

blue mark on the skin नीला ५

black and white (as the eye) कृष्णसार

f (ई) Nal, R, Vikar, Heat, etc

black and white coloured मञ्जेयक

~~मञ्जेयक~~ TS black as ink मवीमय
मञ्जेयक

Naish 'black-backed' शितिपृष्ठ

f (आ) — कृष्णतुण्डः Suśr

'the black bird' कालाण्डजः Daś

— रामः शकुनिः Kāth gr, Vishn

'black-blossomed' कृष्णपुष्पः,

कृष्णधनूरः ५ black bodied

कृष्णदेहः ५ — कृष्णङ्गः gal black

brass मीलिका ५ (५९ नीलिका)

black clawed (?) नीलनख AV. 14.

22.4 a black cloud कालमेघः

R, Kād — कृष्णच्छीव f.

'black colour' । I कालकाः Pat

— काण्ड्यम् (gana इडादि, ihc f आ)

MBh 1.4236, Suśr, Rājāt —

कालिका ५.

। II कालः ५ — काली ५ — (?) बुकसी

1, काली. the black cover लच्छ

with कृष्ण or असि क्वी RV, 9. 41. 1873.5

black eared कृष्ण कर्ण १ (ई) AV 5.11.

15, Maitre 2.5.7.

~~black~~

black eyed I I कृष्ण नयन MBh

कृष्ण नेत्रः MBh 14.8.21.

I II असि ते शण MBh — काल काक्षः

Hariv 12289 — कृष्ण तारः २.

black-faced काल वदनः Hariv

14291, pl शाल वदनः Hariv 2288

black-fluid मलिनाम्बु ३ २ black

-footed श्रित्तिपद् १ (पदी) MW

black-guard कृष्णवर्मन् m २

black-haired कृष्णकेशः Ap Sr

5.1.1. Sch the black lotus

असिताम्बुरुहः २ 'the black man'

तक् कृष्ण RV 1.130.8 a black mare

आनीली T 'black mountain'

कृष्णाचलः २ black mud नीलपङ्कः

नीलपङ्कम् W black mustard राजी २

राजि — राजसर्वपः (२ आ ८) Mm,

yājñ black-necked कृष्णाग्रीव,

कृष्णाग्रीव १ (३) VS, TS, Kāth,

SBr 13, Hariv १८१५ the black

of the eye कृष्णतारा Tarkas

the black part of the eye कालकः

Susr.

black pepper II केवलद्रव्यम् ८

— द्वारवृत्तम् ८ — पवित्रम् ८

— शनिजम् W.

black raiment . नीलाम्बरम् W

black salt विड् लवण, कृष्णलवण

— पाकजम् L black sesamum

कृष्णतिलः (Pāṇ 6.2.3, Kāś) Suśr .

black snake II कृष्णसर्पः MBh, R,

Suśr, Pañcat, etc .

II असितः AV — कृष्णभुजङ्गः —

कृष्णभोगिन् m yit 6.12 .

black substance कृष्णिका Kād, Har

black-tail कृष्णपुच्छः Bhpr

black tailed — कृष्ण वाल Maitr 5

3.7.4, MBh 1.20.5, कपिष्ठ black

(the colour) श्यामलः W — श्यामः

black (the colour which is often confounded with black by the

Hindus कृष्णः & black when ripe

पाक कृष्णः, पाक कृष्णफलः & black-

winged [having a black path

Sāy & Gmn] कृष्णजं हस्, कृष्णाजं हस्

RV, 1.141.7 the black Yajurveda

कृष्णयजुर्वेदः black-yellowish-

whitish white वराल ८

a black - yellow - whitish white-
ness वराल ८ a colour compo^{un}

ded of black and red दूमलः

W dazzling black प्रयाभावदात

↓ (आ) R, BhP extremely black

कृष्णश [say] AtBr 5. 14. Tāndya

Br, Kāty. Śr, Kāty the female

descendant of the Black one (rāma)

रामायणी AV. 6. 83. 3 a female with

black feet कृष्णपदी gana

कुम्भपद्मादि glossy black प्रयामभास

W 'having a black back' काल-

पृष्ठः २ having a black course

सिततरंगीत m having a black

mouth कृष्णमुख १ (ई) Suir

having a black path (of smoke)

असित वर्मिन् m Hear having a

black pudendum muliebre

कृष्णयौनि RV 2:20:7 having a

black seed कृष्णबीजः १

12

3495

having black teeth शिरोकदन्त,

शिरोकदन्त Pām 5.4.144 — कृष्णदन्त

Pār eye 1. 12. 4 'having five

black spots' पञ्चकृष्णाः Suśr.

having 4 black parts of the body

चतुष्कृष्ण R 2. 32. 13 (VL for चतुष्कल)

'having very black and long eyes'

स्वसितायतलोचन made from the

skin of the black antelope कार्णानि

Āpśr. 15.5 made of black iron.

काष्णायस ऒ (ई) chup 6.1.6, Mn 11.

133, MBh, etc made of the skin
of the black antelope काष्ण

ऒ (ई) TS 5.4.4.4, Lāty, Mn 2.41

a place sacred to that ^{form} ~~form~~ of

Siva when he is represented

black and of terrific aspect महाकालः

MBh, Kāv, etc quite black पाकल

TS—कालतम Das the skin of the

black antelope काष्णम् AV 11.5.6.

'very black' । I महाकृष्णः Susr

— सुकृष्ण R.

। II अभिनील — नीलपटल W —

सुनील W — स्वहित Mal.

White and black. । I सिताहित

MaitrUp, MBh, Pur — सितकृष्णः

। II सिततर BhP.

blacken । I कृष्णीकृ Vop 8.82 —

कृष्णाय, कृष्णायते Hit — कालीकृ

Kād, Hcar.

blackening । I कृष्णीकरणम् Susr.

। II ध्यामीकरणम् — कालिका —

काली ५ . . .

blackness II कृष्णता Suśr —

कृष्णत्वम् Suśr — कार्णयम् (gana

वृद्धादि ङिच् ङि आ) MBh 1. 4236,

Suśr, Rājat — कालता Kpr —

श्यामलता (Naiśh) श्यामलत्वम् (Sarnād)

— श्यामता (MBh, Märkp, Kād) श्यामत्वम्

(MBh, R) — श्यामिका Kuim, Kād,

Hcar.

I II कालिका ५ — कालिमन् m ſiis

कृष्णम् RV 1. 123. 19

4-57: Hit, etc — कृष्णिमन् m IPām

6. 4. 161, Kās) Mudr — नीलिमन्

m Kāv — मलिनता MW, मलिनत्वम्

Cān
~~Cān~~ — मलिनमन् m Vās, Śis

— मेचकाः २ म्लानि १ Kāv —

श्यामलिमन् m Kpr, Vear Śis -

'blackish'adj. I कृष्णकः Kāvś 80 —

कृष्णका AitBr 5.14, TāndyaBr, Kāty

Śr, Kāty — नीलवत् RV.

I II सोपाल २. blackish-looking

blackish-looking

blackish-looking नीलोपकाश

APSR blackish white प्रयागवदात

१ (आ) R, BHP — सितश्यामं ८

blackish-white colour सितश्यामः ८

blackened adj. II प्र्यामित Kir —

कञ्जलित Hear.

II द्यामीकृत : ८ .

having a blackened counten-

ance ग्लान-वक्त्र Pral.

to become black . I कृष्णीन् Vop ८.

82 — कृष्णीं वृत्त Vop ८. 82.

II महीन् Sis 20. 63.

to become black II कृष्णीभू Vop 8.

82 कृष्णी वृक्ष Vop 8.82.

II मसीभू Sis 20.63.

to make black II कृष्णी कृ Vop 8.82

'making black कृष्णकर्मिन् ॥ 5 us 2.

absence of blackness आकाश्याम्

blackness of the face वदन-

प्रयामिका cat moral blackness

मलिनता MW मलिनत्वम् Vās :

blacksmith n 1 I लोहकार: R, Hit,

लोहकारक: L, लोहखालक: Un 1.62,

Sch.

1 II अमरकाम: Pāṇ 8.3.46 Sch,

अमर-कार: Pāṇ ~~2.4.10~~ 2.4.10 Sch 2

8.3.46 Sch — कर्मर: RV 10.72:

2, AV 3.5.6, VS, Mn 4.215 —

लोहकारिक: Rās — धमाकार: L —

(लोहकार: Hit, = लोहकार — व्याकार:

~~Heaz~~ Heaz.

a blacksmith (forming a mixed

caste, regarded as the progeny
of the divine artist Viśva-
karma and a Śudrā woman)

कर्मकारः Brahmar, P blacksmith
(as blowing the forge) धर्मः Un

2.35 Sch a carpenter and a

blacksmith तदनामर-कारम् Pān

2.4.10 Kās.

—x—

bladder n. । I वस्ति mf (also

written वस्ति) AV, etc — वस्तिकोशः

Swiss — मूत्राशयः L.

। II कमात्रम् L — कृपुषम् L — कृपुषम्

Gal — गण्डः L — वृषाभू f L.

being being in the bladder वस्तिभ्य

mf (ई) n AV, Ch Up bladder-

cleanser वस्तिशोधनः L bladder-

excretion वस्तिमलम् L bladder-

root वस्तिमूलम् MBH disease of

the bladder वस्तिरुग् f (Swiss)

वास्तिव्यापद f (Cat) — रक्तप्रमेहः

MW a dog's bladder एवद्वि m

MBH having the disease of the

bladder called Kundala कुण्डली-

भूत mfn car painful discharge
of water from the bladder

शनिमेहः Śāringś a particular
disease of the bladder

कुण्डलम् (ife f आ, gāṇas

सिध्मादि and अधर्चादि) Car —

a particular disease of the

bladder वास्तिकुण्डलम् (Car),

वास्तिकुण्डलिका (SāringS) —

उपवातः SāringS resembling the

bladder वास्तिकुण्डलम् (इ) २

Pān. 5. 3. 101. slow discharge

of water from the bladder

शनेमहः SāringS.

blade | I दत्तम् (दत्तः L) MBh, R,
etc.

II अक्षरः.
ॐ

blade (of a knife) धारा RV,

SBh, MBh, Kāv, etc the blade

of a knife पत्रम् L, पत्रः

Sākat, (ये & आ, इ) the blade

of an axe परिक्षपत्राक्षः Kauś

the blade of a sharp instrument

पत्राक्षम्.

I I a blade (of a sword) फलम् (ये

† आ ०२ ई) MBh, R, Kum —

रवऽपत्रम् W — पत्रम् L, पत्रः

Sākat (ये † आ, ई).

I II धारा RV, ŚB, MBh, Kāv, etc

— पुष्करम् L — यष्टि म †

(ये) — हरिलासि L a blade of

barley. मवाऽरः Ragh.

I I a blade of grass लृणत्वः

Bharty — लृणजन्तु म MBh

12. 261. 21 — लृणम् RV, etc

(ये गृ घोषादि), लृणः गृ अर्ध्यादि

ife & अ०. a blade of Kusa

grass कुशादः W — सूचः L

द०भा०दः a blade of Munja-grass

मौजः MW a blade of the

sacificial grass अहिस्तृणम्

Katyśr having a good blade

(as a sword) सुकृत् म० (अ०)

n MBh a razor-like sharp

blade attached to an arrow

अ०दः R 3. 72. 14 the reach of the

blade धारामयः Venus 3.7

a young blade of corn, esp
of barley लोक्मन m RV 10.

62. 8, VS, Ait-Bz 8. 5 & 16

to cause to perish by the blade

of ~~धारापथं~~ _L → प्रापय (gen) venis

3.7. blades of Muñja grass

मूञ्जकः Var Bz S V. 1 मूञ्जकः.

blame vb । I दूषय Nom दूषयति (ep &

also दूषयते) MBh 13. 1683, Kathās,

etc. — गृह cl 1. 10 गृहति, गृहयति,

गृहते, गृहयते (the Ā is more common,

than P) Mn 4. 199, MBh, R, etc. —

निन्द cl । निन्दति ep also निन्दते

RV, etc.

। II आतिवच — आतिवचस TS, etc. —

उपक्रुञ्च, उपक्रोशति — सञ्च, सञ्चते,

सञ्चति cl । सञ्चति, सञ्चति, सञ्चति

Dhātup 17. 66 & 28. 17 (v.l) —

तिरस्कृ, तिरस्करोति (also तिरः करोति)

Pāṇ. 1. 4. 72, 8. 3. 42) Bhp, Hit

— निगृह्, निगृहते (Prob) Pāṇ. 1. 4.

32 Kāv — निर्मत्स, निर्मत्सयति

MBh, Kāv, etc — प्राणिन्द (only

ind P) Bhatt — प्रदूष, caus प्रदू-

षयति R — प्रशंस, प्रशंसति, प्रशंसते

(with न) — विकल्थ, विकल्थते

(ep also विकल्थति) MBh —

विगृह्, विगृहते (rarely विगृहति).

Mn, MBh, etc — विग्रहणं कृ — आप

८। ५ आपति, आपते, आप्यति, आप्यते

(acc rarely dat) यूयं, क्व,

Pur — शास् ८ २ (Dhātup 24.67)

शास्ति (Ved and ep also शास्ते,

शासति, शासते) RV 10. 32. 4 —

समभितज् caus समभितज्याति Marxiv.

। III अङ् ८। अङ्ते L — अवकुत्स

L — इज्, इज्ज ८। इजति,

इज्जति Dhātup 6.24 — गल्ह

Dhātup 16, √ गह् — नेद ८।

नेदाति Dhātup 21.8 — नीम ८।

प्रीयति RV, AV, Nir 4.25 — प्रतिनिन्द्य

प्रतिनिन्दति MBh — भस् ल 3

वभस्ति, वप्सति Dhātup 25.18 —

भृ ल 9 भृणाति — मङ् ल 1 मङ्क्षते —

रिफ् ल 6 (Dhātup 28.23) रिफति

— लज् ल 1 लज्जति Dhātup 7.64.

(भज्जिने ल 1 भज्जिने) — लज्ज ल 1

लज्जति Dhātup 7.65 — लज् ल 1

लज्जति Dhātup 7.66, लज्ज ल 1

लज्जति Dhātup 7.67 — मङ् ल 1

मङ्क्षते Dhātup 4.36 — स्वर ल 10

स्वरयाति Dhātup 35.11.

liable to blame सावध म्भ MBh.

I निन्दा AV, Mh, MBh, etc —

गहिणम् MBh 12. 9153, R, Sarvad 4.1,

(in rhet) Sāh 6. 174 & 190, गहिणा

MBh 3. 1283 — वचनीयम् Kālid,

Uttarar, वचनीयता, वचनीयत्वम् Kāv

— कलङ्कः Kathās, Māucch, etc

— अवयवम् RV, etc — निन्दनम् Pāṇ.

I II अलयाकारः Pāṇ 5. 1. 134 — आश्रि-

शस्ति & SBh — अलिनम् L —

अवकुत्सितम् Nir 1. 4 — अवक्षेपणम्

Pāṇ 5.3.95 & 6.2.195 — अवर्णः!

लम् L — अवर्णः Ragh 14.38 & 57,

Rājāt, अवर्णवादः L — उपवादः

Kāty Śr, Shadv Bh — उपसंकरः W

— पुनसः ॥ L — निग्रहः L — निश

RV — निर्भर्त्सनिम् MBh, Rājāt,

निर्भर्त्सना — परिभाषा Pat, Bālar

— परिवादः AV, etc — वाच्यम्

Māricch — वाच्यम् MBh, Kāv —

विगर्हा Jātakam — विगर्ह्यता Rājāt

— विरुद्धाक्षणा ॥ (इ) ॥ L.

containing a blame (as a question)

गण म्भु Kathās 83 expressive

of blame भीरु म्भु (3) ग if

Ganae on Pāṇ 2 & 1.53, भीरु

म्भु L one from whom blame

is far removed आरेअवद्य म्भु

RV 10. 99. 5 opposite of ^{praise} blame

i.e. blame स्तुतिविपायसि: to

throw the blame upon निविद्

caus निवेदयति, निवेदयते (with

दोषम् (dat) Pāṇc (B) 3. 163

to undergo blame वाच्यं गम्

with blame सापवादम् Mālatim

word of blame दोषाक्षरम् Śak:

blaming । II अपवादः — कटु म

W — अवक्षेपः Pāṇ. 6. 3. 73 Comm.

the act of blaming विगहिणम्,

विगहिणा MBh. R — उपक्रोशनम्

Das the blaming of anything

faultless निरनुमोक्षानुमोक्षः

Nyāyas, Sarvad.

blamableness । I निन्द्यता Mn —

वाच्यता MBh, Var B&S, etc —

वक्तव्यता, वक्तव्यत्वम् Mn, MBh, etc

— निरवयम्.

blamer । I निन्दक mfn (mostly
ifc) Mn, MBh, etc.

। II निद & RV.

blaming ^{adj} । I विगर्हिन् (ifc) Hariv

— निन्दक — परिवादिन् MBh —

विनिन्दक Subh — निन्दिन् Kāv.
yād.

I II अपवादक — अपवादिन — śāk —

उपवादिन — ŚBh १, Ch Up.

blamable adj II गहिणीय yājñ

1. 86, MBh 1. 3604, 3. 3888, गहि-

लव्य MBh 5, R 3 — निन्दनीय

Hariv, निन्द्य RV, ŚBh, Mn, etc —

कुलस्य Bhartṛ — अवय (Pāṇ

3.1. 101) RV 6.15. 12, BHP.

I II अनुदित RV 10. १५. 1, AV 5.1. 2

— अप्रशस्त RV 1. 167. 8 — अवगीत

Hariv, Kir 2.7 — वाच्य (gṛha ०२

inste) Mn, MBh, Kāv, etc.

anything blamable सावधम्

H Paris — अवधम् RV, etc

blamable by others परवाच्य MBh

to be blamable उपाख्य Pañcat

— उपाख्य Kād very blamable

सुगर्हित R.

blameless I adj अगर्हित —

निगर्हि म (आ) १ Kathās —

अनागस् RV, etc.

I II अनभिज्ञस्त [RV 9. 88. 7] अन-

भिद्रास्ति [VS] अनाभिद्रास्तेन्य [VS]

अनाभिद्रास्तेन्य [Naigh] — अनिःद्रास्ते

[Gmn] RV 4. 34. 11 — अनुपस्कृत

— अनुसंबुजिन, अनुसंबुजिन Māh

— अनेनस RV, etc — अपद्रुषण

Dharmas — अरिप्र ~~म~~ (आ) न

RV — अवदात MBh, etc — निरपराध

† (आ) Vāh, Kathās, etc —

निरपवाद Bhp — निरुपाधि Kāv —

विरेपस L, विरेफस Marav —

निर्वचन MBh — ~~नि~~ निर्वच्य —

प्रणाम्य - रुद्ध Kāv, Var Bh S, Suse

birth from blameless parents

शौक (with जन्म) ग.

I II उपकुम्भ P, Mit.

blamed I I adj इषित MBh, Kathās

— गहित — विगहित Mn, MBh, etc

— निन्दित RV, Bh, etc.

I II अपवादित — अभियुक्त L — अभि-

वास्त — अवक्षिप्त L — उपस्कृत W —

विगूढ L.

blamed by the good साधुविगहित

R. blamed by the world. (लोक-

निन्दितः Sarvad omitting to

blame what ought to be blamed

परमनुमोज्योपेक्षणम् universally

blamed (लोकविकृष्ट) मनः.

to be blamed । I adj गहिणीय

Yājñ 1. 86, MBh 1. 3604, 3. 3888,

गहितव्य MBh 5, R. 3.

। II परमनुमोज्य Nyāyas, Sarvad —

विरक्षणीय Vcar — अपदेय्य Hariv.

not to be blamed अनेद्य RV.

to wish. to blame निन्द Desid.

निनिन्सति, निनिन्सते RV, Āśv Śr.

wishing to blame निनिन्सु RV. —

उपादिषु Kāś on Pāṇ 8.2.94.

— x —

3526 X

35

a blank substituted for inter-

give suffix ya यद् यद् Pan

2-4-74 . . .

— — — — —

blanket n 1I साशूकः L, कम्बल -

प्रच्छदः L, प्रच्छदपटः (L), प्रच्छदवासस

n (Kathās), - आस्तरः - अवस्तरणम्

Ap - उत्तरियम् Cap - पटः MBh,

Kāv, etc (पटम् L, ~~पट~~ पटा).

1II नवतः L - रल्लुकः S'vāngs -

सहस्रोमन n W.

a blanket woven on elephants

back आस्तरणम्, आस्तरणी a

Coarse wollen blanket औरभ्रः L

covered with a blanket (as a

carriage) कम्बल म्फ L covered

with a woollen blanket कम्बलिन्

म्फ Jain fit for woollen blankets

etc कम्बलीय म्फ (आ) n Kas on

Pan 5.1.3 a sort of blankets

(made of the hair of the mountain

goat) कुलपः, कुलपम् (कु.अर्धजिदि)

Gaut, Mn, Yājñ, Varṣas.

a woolen blanket 1I कम्बलः ,

कम्बलम् AV 14.2.66.67, MBh,

Het, etc — शङ्खः MBh, R — मेषकम्बलः

L — आविकम् (and आविकः L)

ŚBr, KātyŚr, Mn, etc.

1 II ऊर्जामुं m L.

blast उष्णकः L .

blasted (by a curse) उपसंसृष्टं मन्त्रं

BhP 11.30.2 .

blaze vb I प्रदीप्, प्रदीप्यते ऽB३, MBh, Var

— परिज्वल्, परिज्वलति Kir — ज्वल् cl।

ज्वलति (ep also Ā) TS 1, ऽB३, Gobh,

MBh, etc — इध् pass इध्यते RV, SV,

MBh — दीप् cl ५ दीप्यते AV, Br, Mn,

MBh, Kālid, etc.

I II अतिमा, अतिभाति AV 10.3.17, R — प्रतिज्वल्,

प्रतिज्वलति MBh.

to begin to blaze प्रज्वल्, प्रज्वलति,

(ep also प्रज्वलते) TB३, ChUp, MBh,

etc to blaze across अतिदह् ऽB३

blaze against अभिविज्वल् Bhag

to blaze all around अभिदीप्यते

अभिदीप्यते AV 4.19.3 to blaze exceedin

gly अतिप्रज्वल् MBh to blaze

fiercely दीप् intens देदीप्यते

MBh, BhP to blaze forth मभ

MBh to blaze opposite to अभिविज्वल्

Bhag to blaze together संशुच,

संशोचति SBr to blaze forwards

अभिदीप् Hariv — आभा, आभाति RV, AV.

to blaze up | I उद्दीप्, उद्दीप्यते, AitBr, SBh,

Tāndya Br, Karṣ — उज्ज्वल्, उज्ज्वलति,

उज्ज्वलति (Pāṇ 7.2.34) TS, SBh, R, Bhp

— उद्युत् P Ved उद्योतते RV 3.5.9

Hariv — संदीप्, संदीप्यते (cp also

संदीप्यति) Hariv .

| II अभिज्वल् intens अभिजाज्वलीति

— समुद्द्युत्, समुद्द्योतते Pral —

सम्प्रज्वल्, सम्प्रज्वलति MBh, Hariv, R

to blaze up brightly संज्वल्, संज्वलति

MBh to blaze up with great intensi-

ty समुज्वल्, समुज्वलति MBh, made

to blaze (as fire) प्रादुष्कृतम् MBh, Mn,

MBh, etc.

1 II जूर्णि १ RV 7.39.1, 8.72.9 —

विम्राष्टि १ RV.

blaze of light अंशुजालम् freedom

from the blaze of the sun अनातपः.

blazing n II प्रज्वलितम् Hariv —

प्रद्योतनम् २ - ज्वलनम्. VarBr8 —

I ← ज्वलितम् MBh 5.133.15.

II अङ्घारि m T.

blazing adj I देदीप्यमान MBh, etc

— प्रज्वलित Lātṛy, MBh, Kār, etc —

इद् RV, Mn, ChUp, Ratnār, etc —

ज्वलित MBh, etc — दक्षु, दक्षुस् RV

11.

II अग्निदीप्त — अर्चिमत् m (du-मन्तो)

RV 10.61.15 MundUp, अर्चिवत् RV 7.

81.28 9.67.24 — आभात — उपादीप्त

SBh 7 — ज्योतिष्कल्प W — ज्वाल (Pām

3.1.140) W — दीप्त MundUp 2.1.1
 MBh, R, etc — प्रदीप्त Md — बहिष्मत्
 W — सम्प्रज्वलित MBh -

blazing abroad प्रस्तावना Daś

blazing brightly सुजूर्णि RV

blazing fire ज्वलत् Kām —

दीप्राग्नि m MBh 3.706 a blazing

flame समिद्धाचिस n MW blazing

forth (said of Agni) प्रवत् TS AitBr

blazing greatly (said of Siva)

महज्वाल MBh blazing in a wood

वनेराज् RV 5.12.3

blazing up । I उज्ज्वल — उद्धिरव

Ragh, Prath^f — प्रज्वलनम् Var,

Prathap.

। II आदीप MBh, etc — आदीप Me

— सम्प्रदीप śāntak śr, MBh, Hariv

blazing upwards उदचिस् Ragh,

Kum blazing wood जीवेद्यनम्

Var Br^s. to cause to blaze आदीप

caus P RV, śBr, MBh, R, etc :

to cans to blaze आदीप् cans P. RV.

S Br, MBh, R, etc.

the blazing abroad of good

actions सुकलोदीरणम् मय.

— o —

bleached "adj 1 II वीतराग W.

bleached silk धौलकोशजम्,

धौलकोशजम् L = पन्नेर्ण made

of bleached silk धौलक Pat.

a blear-eye चुल्लः Paṇ 5.2.33,

Vārtt 2, Paṭ a bleared eye

पिल्लः L — चिल्लः, चिल्लम L.

blear-eyed ^{adj} 1 I. किन्नाक्ष ~~चुल्ल~~ L

— पिल्लः.

1 II चिल्ल Paṇ 5.2.33, Vārtt 2

— चुल्ल Paṇ 5.2.33, Vārtt 2, Paṭ

— चुल्लाक्ष L, चुल्लि-~~लेखमापिहित-~~

— लेखन M Bk — सचिवक L.

blear-eyedness पेक्ष्यम् Car.

bleat vb II वाश् cl 4 (Dhātup 26.54)

वाशयते (ep also वाशयति Ved, and ep also

वाशति, वाशते) RV, etc — भेभे कृ —

संवाश् (only intens संवाशन्) RV.

I II संनु, सनवते RV.

to bleat at आमा P to bleat (esp

said of cows, calves, goats etc) मा

cl 3 मिमाति (according to Dhātup

25.6 मिमीते) RV, AV, Br to bleat.

towards अनुमा intens RV 1.164.28

bleating । II मायु m RV, AV, Śr/S.

The act of bleating वाशनम् TBr,

Sch imitative of the sound of
a bleating goat मे (onomat)

Kār.

bleater n । I मायु m Sāṁkhyaśr.

bleating adj । II घृङ्कारिक Kāth 24.7

हुङ्कृत Var Br. S

bleating (as a goat) मेभ्यत्

intens pr p (मा cl 3 मिमाति

---

according to Dhātup 25.6 म्रिमीते)

RV 1.162.2 bleating a goat

बस्तवाहिन्, बस्ताभिव्राहिन् AV.

blend प्र. I मिश्र् ए 10 (Shātip 35.67)

मिश्रयति (मिश्रापयति Vop) Kātyśr ,

MBh , etc .

। II मुद् ए 10 मोदयति Shātip 33.66 .

the wish to blend यिमविष् W .

blending । II संसर्गः (Life f आ)

Śrś Prvā , MBh , etc — आलोडनम्

Subr .

। II अनुवेधः , अनुव्याधः .

blending of colours वर्णसंक्रः

MBh — द्वाया Śrśr , Var Brs

68.89 ff Ragh 4.5. Megh (ife

f अर) etc the blending of
fragrant substances गन्धयुक्तिः

blending of the waters (of two)
ivers) तोयव्यतिकरः blending

together व्यतिकरः MBh, BhP

blending together: confusedly

सांक्यम् Sāh, BhP, Schi (in rhet.)

the blending together of metaphors

which ought to be kept distinct

संकरः Sāh, KPr relating P
to blending (of vowels)

रुकी भाविन् mfu R Prāt

blended adj. I मिश्र mf (आ) ५

RV, etc, मिश्री (in comp) व्यामिश्र,

सम्पुक्त MBh, Kāu, etc — आलोडित

I II दुरित MBh 12.5487, Var Br S

Das, Bh P, etc — संकलित W

— सम्पाकिन् W.

blended together संग्रहेण Prāt

blended with मिश्रित (comp)

MBh, Kāu, etc — विलीन W

one who has blended his
individuality with the universal

• Soul हुनसंवित्तः MW

to be blended स्कीभू ऽBr, MBh,

RPrāt etc

to be blended together व्यतिकृ

• Pass व्यतिकीयते Samk.

bless ४६ । I भद्रम् नृ (also dat)

RV — शुभाविशं नृ (with acc.).

I II (?) अधिष्ठा Divyāu —

आनन्दे caus आनन्दयति TUP,

Yājñ, etc ~~एध~~ एध caus

एधयति B&P, Kum 6. 90, Bhatt

blessing I I आविशं १ —

आशीर्वचनम् — शुभाविशं १

Pāṇini.

I II (?) अज्जी T — मृडनम् B&P

— वरः (rarely वरम् ibc f आ)

RV, etc — वासः RV — सम्पद् f

Var Bh S, Sarvad, ~~Pur~~ Pur —

स्वरूपयन्म् AV, etc.

abounding in blessings

कल्याणम् mf Kathās

the being a blessing वरत्ता

Kād bestowing ~~real~~ real

blessings सत्यराधम् mf

RV blessing and curse

~~34~~

3551

3

वरदायी m de BHP
blessing creatures जीवद्यन्य

blessing reciter मङ्गलपाठक;
Das, Pārśvan calling upon

any one to pronounce a
blessing on anything

स्वरित वाच्य ~~int~~ Gobh
containing a blessing

सा श्रीर्क mfn T. S

a divine blessing देवनम् W

fraught with blessings पात्रवर

mfh MW given by way of

blessing प्रासादिक mf (आ) n

MW (est) a kind of blessing

pronounced as a prologue to a

drama नाट्य मन्त्रिक, Kālid,

Sāh, Prātāp, etc many

a blessing rest on स्वाहा

RV, etc not containing a blessing

अनाशीक mfh TS not

giving a blessing अनाशीक-दा

mfh RV 10. 27. 1 pronouncing

a blessing मङ्गलाचरणम् m w

utterance of blessing

शुभाशी वचनम्, शुभाशी वीदः

[Hasy] without a blessing

निराशिस mfh W.

to ask for a blessing स्वस्त्ययनं

(with caus of वच्)

to be a great blessing

बहुशुभाय Nom बहुशुभायते

सत्क to become a blessing

शुभाय Nom शुभायते

to dismiss with a blessing

अनुमन्त्र

~~II भाविन मत् H cat~~

blessing adj II भाविन H cat

धर्मकारिन् (Dharmatan) धर्मकृत्

(BhP) — सुवास RV

not blessing अवास RV

2. 34. 9 & 4. 4. 15

blessing cattle वागवो SBH

वाग् VS blessing the foetus

गार्भसुभगा † (आ) blessing

the households वागाय † (गयो)

RV; आ० सं० blessing the 7

(worlds) सप्तैश्वर † (आ)

RV 1.141.2 (Sāy.)

blessed I भद्र † (आ) RV, etc

— मङ्गलवत् — कृतमङ्गल † (आ)

Sāṅkh P. 1.12, Sush,

Kathās, Mārk P.

I II पवित्रित M car, Candak,

Brahma P — सुभग † (आ) RV, etc.

blessed (said of Gaṅgā)

समृद्धिन् MBh

blessed to the protection of
gods previous to any journey

कृतस्वस्त्ययन ‡ (आ) MBh, R,
BhP blessed to the protection
of gods previous to any

undertaking कृतस्वस्त्ययन
‡ (आ) MBh, R, BhP

blessed with II पुष्ट. ‡ (instr)

Das — भागिन blessed with
horses हरिश्ची MW.

blest n सिद्धजन्मः R.

land of the blest सिद्धक्षेत्रम्

MBh, Kathās, Purā

one of the blest. II स्वर्गसद

स्वर्गसद m MBh,

स्वर्गस्व R, स्वर्गस्थित

Sarvad — स्वर्गात्मन् m

Hariv, Kum — स्वर्गात्मः

BhP.

blight उष्णाकः L.

blight grain पुलाकः, पुलाकम्

Mh, MBh, etc a blighted life

इतजीवनम् As, इतजीवितम् Amar.

whose prosperity is blighted

इतश्री, इतसम्पद मृषा MW.

blindadj I अन्य f (आ) — अचक्षुस्

— प्रज्ञाचक्षुस् m MBh 1.44, etc.

II अचक्षुष्क — अदृष्टः L — अनक्ष

f (आ) RV 9.73.6 & 10.27.10 —

अनक्ष् (nom अनक्) RV 2.15.7

— अनीक्षक Jātaka — अनेडमूक.

L — ~~अनक्षक~~ ^{अन्धक} — (9) अवलिप्त VS 24.3

Kaus (आपेरित 9.V. — सडमूकः L

— गताक्ष L — गलितनयनः Mit

1.4.0 — घ्राणचक्षुस् MBh 8.3443

— ज्योतिष्प्रहीण MBh 1.178.27 —

दृग्निहीन Gal — नभोदृष्टि — नष्टदृष्टि

BhP — निरालोक MBh, Matalim,

Kām — निश्चक्षुस् MBh — भूमिस्पर्श

भूमिस्पर्श — विकृताक्ष Pām 6.3.3 Vārā

2. Par — विगतनयन Pāñcat —

विचक्षुस् MBh — विदुश् Var Bz

— विनेत्र Sūbh — सिन १(३) L

काण — हृतेक्षण Bear 8.7 —

हीनदर्शन सामर्थ्य Rajat. ~~in other~~

(in other respect) blind

दिव्यचक्षुस् L not blind अन्य

not blind TBr, etc a blind

a deaf and a dumb person

अध्यायः ॥ pl w blind adherence

to once faith अद्वाजाउयम् MW

blind at night निशान्यः Var

blind by day दिवान्यः Parie

blind by nature सहजान्यदृशः

Sis blind fold अग्निदुष्टः Ch 4p

blind from birth जात्यन्यः MBh.

1. 13. Can Bhartr blind from

birth सहजान्यदृशः Sis blind

from love कामान्यः L a blind

man स्वयः L blind of one eye

अक्षराकाणः Comm on Pan

2.1.30 & 3.20 blind or deaf

from birth जात्यन्ववक्षिर् Min 9.201

blind with lust कामन्व Mh

7.27 (2 1) Subh blind through

passion मयन्व MBh, Kāre, - Pur

grown blind अपिरिष्ठ RV 1.118.7

8.5.23 a kind of game

(blind man's buff) आन्धिका।

a person born blind अक्षः।

the rule of the blind following

the blind (applied to people).

following each other thought

lessly , अन्यपरमरान्यायः Near

the rule of the blind man

Catching a sparrow अन्यचरक

न्यायः A to be blind न पश्

~~to be to be~~

to become blind अन्यभू

becoming blind अन्यभाविष्ठा

Pāṇ 3.2.57 , अन्यभावुक Pāṇ 3.2.57

Kauś become blind अन्यभूत

to make blind अन्यीकृ

अन्य cl 10 अन्ययाति 3is

to make blind कर्तृ Now *

काणयति H Paris made blind

अन्यीकृत making blind

अन्यकरण f (इ) — अन्यीकरणम्

Jāta Kam.

blind vb I अन्यीकृत.

II मुख्, ए १. 1 (Ahatup 31:58

and 17.25 ए १) मुखीकति, मोषति (य

also ए 1 मुखति) MABh, Kāu, etc

blinded II विद्वित दुष्टिपात Kum

— विचलित Mricch — मुखित

MABh. ~~bl~~

blinded by desire खोनिमिमीनिद्र

MW blinded by passion

रजोनिमित्त MW blinded

by pride मानान्ध Venis

blinded by riches धनान्ध

~~for~~ MW blinded by sin

पापतिमिर MW blinded by

tears वाष्पहृतेक्षण Bear

blinded in mind अन्ध

कुतलमन्

blindness ॥ अन्धता, अन्धत्वम्

— आन्धयम् 2412 — अन्धकुष्ठम्

affected with partial blindness

तिमिराकुल Māsy 2.21 belonging
to mental blindness

आवरणीय jain (in phil)

mental blindness आवरणम्

jain night blindness

रात्र्यान्ध्यम् dārings, रात्र्यन्धता

partial blindness तिमिरता

Māsy (u l तिमिराकुलता)

partial blindness (a class

of morbid affections of

the coats [patāla] of the

eye) तिमिरम् Suir 1.3, 5 f

Ashtāṅg 5.13 Rājā 4.314

reduced to blindness प्रणीत

(with तमस) RV. suffering from

partial blindness तिमिरनयन

Var Br 20.1 ..

blink vi । I मिष् cl 6 (Shātup

28.60) मिषाते RV, etc.

। II शमीलितम् W.

blinking । II शमीलम् W.

। III मिमिरि TBz (sch)

blinking adj । II मिमिरि TBz (sch).

blinked adj । I निमीलितः karu, suse.

। II शमीलित W.

bliss । I निर्वृत्ति f MBh, Kāu, etc —

शर्मन् n Yājñ, MBh, Kāu, etc —

शान्ति f MBh, R, etc — मङ्गलम् Mh,

MBh, etc (also pl ife f अ)

। II कम् L — वरिवद् n RV, VS, TS

— शिवम् RV, etc — शुभम् Kaus,

Kāu, Kathās — श्रेयस् n Kath Up,

MBh, etc — श्रेयसम् (mostly ife)

— सिद्धि f L — सुगति f MBh,

Hariv, Mark P, etc.

abounding in bliss पुण्यभरितम्

gate to attain bliss संसिद्ध,

संसीदयति (ep. also संसीदयते) Mh,

MBh, BhP the best is ultimate

bliss निःश्रेयसम् Kaush Up,

Mh, MBh, etc the bliss of final

emancipation श्रेयसं the

bliss of heaven स्वर्गसुखम्,

सुवर्गसुखम् MBh consisting

of bliss श्रेयोमयं ऋ(इ)म्

sārngs consisting of

perpetual bliss सदानन्दमय

ऋ(इ)म् Cat desiring bliss

श्रेयोऽभिकाङ्क्षितं ऋ Mh 4.91

giving perpetual bliss

सदानन्द mfu Nris Up, Brah

great bliss महानन्दः Up

feeling perpetual bliss

सदानन्द Nris Up, Brah full

of bliss निवर्णमय mf (ई) n

VP having complete bliss

as its characteristic mark

निवर्णलक्षण mfu MW heavenly

bliss स्वर्गः, सुवर्गः RV (only 10

95. 18) AV, etc highest bliss

निवर्णिम MBh, Kāu, etc lord
of bliss मुक्तिपति m BhP

partaking of bliss पुण्यभाज्,
 (kāu) पुण्यभाजिन् (Śakr) manu

perpetual bliss सदानन्दः Ca

place of eternal bliss निवृत्तिः

स्थानम् Śakr 7 1/2 seat of

bliss सिद्धिभूमि f BhP state

of great bliss महानन्दत्वम्

supreme bliss वरेण्यम् VP

true bliss Rāmat Up

True bliss and True intellect

सत्यानन्दचिदात्मन् n Rāmat Up.

blissfull adj। I आनन्दमय वक्त्र (ई) १

T Up, Mānd Up, Vedāntas, Kathās

— आनन्दिन् वक्त्र Kathās —

हृषिगर्भ वक्त्र.

I II कंवत्, S B 2 13 — शुभसंयुत L.

blister । I विस्फोटः, Kāṇ, Kathās, Suṣr,

विस्फोटक Suṣr, विस्फोटिका Sak, Sch

— पिरक inf (आ) n (usually 2

Car, Jātak.

। II पिरका: Gal पिरक.

the appearance of blisters

विस्फोटनम् Kaṇ.

White माहिने inf (आ) n, RV.

bloated 1I adj उच्छून Megh,

Kāthās, etc — उच्छूल (Kāty on

Pāṇ 7.2.55) Kāthās, Bālār, sāring.

bloatedness 1I उच्छेयः Mālatīm.

block करण्डम् Bh pr.

(esp) a block on which

criminals are executed

वमस्पति on.

to block up ।I समासुध् R

to block (a path) रुध् ७ 7

(Shatup 29.1) रुणाद्, रुन्दे (रुन्धति

रुन्धति Bh, etc रोधाति MBh) R.

to block up (a road) संरुध्,

संरुणाद्, संरुन्दे MBh blocking

up a road मार्गरोधिन् Kāhās.

blocked up ।II आसंवाध R

3579

— निःसम्पात Marin.

blockade I संशोधः Bhp, Sāh —

अवरोधनम् R 1.3.33 — विरोधः W.

blockading I II शोधः MBh, Kāu,

etc — उपरोधः MBh, Śuśr,

Praś, etc — विरोधनम् W.

the act of blockading उपरोधनम्

Sāh.

blockade वृ आरुध्, आरुणाद् ā maris

— उपरुध्, उपरुणाद्, उपरुन्धे,

उपरुन्धाति, उपरुन्ध्यते (also उपरोधाति)

R 7.74.7) TBh, ŚBh, ChvP, Mn,

Śis, etc — रुध् el 7 (Shāluṣ 29.1)

रुणादि , रुन्हे (रुन्धाति , रुन्धति Bh.
etc , रोधाति MBh) Pat .

blockading adj II रोधाक Kām —

— निरोधेन W .

blocked adj I उपरुद्ध Bh P , Kāthās .

Kām .

I II परोपरुद्ध MW — — रुद्ध R

Pañcat — विरुद्ध W .

block head । II मृत पिण्डबुद्धि ॥ Sak

— मूर्खः Bhartṛ — दुर्मतिः ॥

Mu, MBh, etc.

। II उर्णायु ॥ Kshem — पुत्रगन्तः)

Sis — बटुकः W — वर्वरः Mit

— बालिशः MBh, Kāre, etc. —

मानः W — माषः, माषम L १० अर्धमाषं

— मुहिरः L = मुहिर — लिगु ॥

L — नगरं Nāgar ॥ शठः W

शण्ड ॥ शीनः L मूर्खः

— इतमूर्खः L — हरिषियः W

— इण्डः L
block head शूद्रमु ॥ Kāthās.

blood 1I रुधिरम् (रुध् रि आ) ऽरुध्, etc —

रक्तम् Mn, Hariv, etc — लोहितम् (also

लोहितः वृ. अर्धर्चादि रुध् रि आ) ऽरुध्, etc

— शोणितम् (रुध् रि आ also शोणितानि)

एष. ऽरुध्, etc.

1II अङ्गुरः L — अङ्गुजम् — अङ्ग; अस्र —

असृज् m (m or f only Hariv 9296)

RV 1.164.4, AV, etc — अस्रम् Ragh

16.15 — आग्नेयम् L — आसुरम् —

आस्रम् L — किङ्किरा L — कीलात्म

Prab — क्षातजम् MBh 2.403, R, Suśr;

Ragh 7.40 — क्षातजन्मन् ३ Dual —

क्षालोद्भवम् MBh 13.2797 = क्षातज —

चर्मजम् L, चर्मसमुद्भवम् Dual — तेजोजम्

Dual — तेदनी VS 25.2, AV (?), ŚBh,

TāndyāBh, Śāṅkhya (तेदनी) — त्वग्जम्

L — पलक्षारः L — प्राणदम् L — बलम्

(बलः g. अर्धर्चादि) (also pl., pl. f

आ) — मर्मजम् L — मांसकरम् L —

मांसरसः Dual — मांससारः Dual —

रजतम् (रजतः १. अर्धर्चादि) L —
 रसजम् L — रसेतेजस् २ L — रसेद्धवम्
 L — रोक्थम् L — रोहितम् L — लोहः,
 लोहम् L — वासिष्ठम् L — वासिष्ठम्
 L — विस्रम् L — शोणम् L — सिराम्बु
 २ H Paris — स्त्रीर्वि ३० — स्वजः,
 स्वजम् L — हः (only L) — हिरोदकम्

Divyâre .

(in med.) accumulation of

blood उपसरणम् Super alteration

of blood रक्तविकारः MW applied in

the diseased state of wind and blood

वातशोणितक म्फ(ई) n Car the

being blood शोणितत्वम् MBh

• being in blood आसनेय म्फ(ई) n

AV 11.8.28 being of the blood of

वोजिन् म्फ िफ Rajat besmeared

with blood रुधिरप्रदिग्ध म्फ श्वाग

bile - blood रक्तपित्तम् Suiz, etc in

(anast.) the blood before it ^{becomes} १

red सोम्यः W blood - blind

रुधिरान्धः VP blood - corrupting

रक्तघ्नः L blood - disease रुधिरामय

Suiz blood - drinking रुधिरपायिन्

m W — रक्तप मfn L, रक्तपायिन्

mfn blood dripping from a

Sword बवडुवारि n Vcar blood

dripping from the edge of a sword

धाराजलम् Kad, Prasanna, धारापयस्

॥ Var, धारासीलितम् Dharma,

धाराम्भस् ॥ Prassana blood

increasing रक्तवर्धनः L bloodletting

रक्तमोक्षः, रक्तमोक्षणम् Guṣṭh —

असृग्विमोक्षणम् L blood-named

रुधिराक्षम्, रुधिरारव्यम् Var blood-

produced रक्तभवम् L blood-red

रक्तारुण mf Kathās - त्वहितमय

mf (इ) n Hear a blood-relation

सनाभि mf - योनिसम्बन्धः. Apast

~~the~~ blood relationship on the mother's

side मातृवन्धु n AV a blood-

relation (to the seventh degree)

सनाभ्यः Mn 5.84 blood-shed

रक्तपालः L blood-shedding क्रूरम्

AV, Ait Br 1.26, Mn 1.29, etc.

a blood-shot appearance in the

whites of the eyes लोहितार्मन्

Sucker blood-shower रुधिरवर्षम्

Shadhb blood-sucker रक्तपायिनी

L — रक्तसन्दंशिका L blood-

sucking रक्तप म्फ L blood

(supposed to be produced from

chyle) रस्यम् L blood-thirsty

रुधिरलातस म्फ M.Bh a blood-

vessel असृग्गहा L. caused by blood

रोधिर म्फ (ई) न MBh, सुख

clotted blood लेदनी VS 25.2, AV

(?), ऽभे, Tāndyaभे, ऽनिक्रहे

(लेदनी) cold blooded रक्तहीन

म्फ W to colour blood-red

शोणीकृ, शोणीकरोति Hcar, kad

coloured blood-red सतोहित म्फ

(ई) न MBh the colour of the

blood रक्तवर्णः Cat. [Consisting of

blood 1 I रौधिर ऋ(ई) २ MBh,

Susr — रक्तमय ऋ(ई) २ W.

1 II असृङ्मय ऋ(ई) २ Si's 18. 71.

containing blood लोहितवत् ऋ TS

Covered with blood असृङ्मिश्र ऋ

L description of the properties of

blood शोणितवर्णनम् deterioration

of blood रक्तविकारः MW

discharge of blood from the nose

and mouth रक्तपिण्डम् W discharge

of blood from the anus and the

urethra अधोरक्तपित्तम्

अधोऽस्त्रपित्तम् diseased state

of wind and blood वातशोणितम्

Sus. drinking blood कीकाल्य-

MBh 3.13241 a drop

of blood रक्तविन्दु म् MārkP —

रुधिरविन्दु म् पिबेत् the falling

of blood असृक्पालः Yājñ 3.293

feeding on blood (said of arrows)

रुधिराशन म् R field of blood

रक्तपूर्ण म् MW flesh and

blood मांसशोणितः १ गवादि a

flow of blood रक्तपतनम् VarBṣ —

रुधिरपालः kantukae formed by

blood अस्रजम्, अस्रजन्मन् in L

forming blood असृक्करः L a friend

Connected by blood-relationship

मित्रम् (with ओरस) Hit full of

blood रक्तमय मू (ई) in W

having a blood stained mouth

लोहितास्य मू AV having blood

and flesh for essence शोणितमंससार

mfn Varṣas having blood instead
of water लोहितोद mfn(आ)न

mfn, R having blood-red eyes

रुधिरलाम्राक्ष mfn(ई)न R having
blood-shot eyes शोणितक्षः R

having blood stained garments

लोहितंवासस् mfn AV, Śaṣ

having the same blood सलोहित

mfn(आ)न Vop healthy blood

जीवशोगितम् Susr 4.34.10f

human blood मनुष्यशोगितम् R

issue of blood हितजपातः VarB&S

95.48 to let (blood) निहृ,

निहरति, निहरते Susr letting blood

असृक्साव मfn L - असृग्निमोक्षणम्

Susr (living i.e.) menstrual

blood जीवरक्तम् Susr 1.14.4

making blood appear by striking

any one दरीक मfn (with लोहितस्य)

Mn 8.284 mixed with blood

असृङ्मिश्र मfn L. (in anat.) N.

of a particular junction of

blood vessels. (in nose, ear, eye

or tongue) शृङ्गाटः, शृङ्गाटम् Car

the nature of blood रक्तता Sāringś,

रक्तत्वम् W. of kindred blood

सनाभि मfn one whose essence

is blood रुधिरसार मfn Laghuḥ

a particular blood-vessel in the

vulva - चन्द्रमुखी Bihpr - चन्द्रमौलि

f. Bihpr a particular disturbance

of the blood caused by bile

रक्तपित्तम् Suse, etc a particular

disease of the blood शोणितामयः

L a person related by blood

सात्वोहितः Divyâḥ, सत्वोहित

produced from blood रक्तज Suse

receiving blood as share असुभाजन

mfn. Sankha related by blood

स्वयेनि म् (इ or ई) २ Mn, Yājñ

a shower of blood लोहितवर्षः

लोहितवर्षम् Kanis the state of

blood असूक्त्वम् MaitreS a

stream of blood रक्तप्रवाहः Ragh

suffering from the diseased state

of wind and blood वातशोणितम्

mfn Cat (a sword) that has

drunk blood पीतशोणित mfn

Kathās taking away blood ..

असूक्साविन् mfn L unsuccessful

blood letting (caused by a
patients moving his limbs hither

and thither. विद्रुता (seil सिरा)

Since the voiding of blood with

urine रक्तमेहः, रक्तमूत्रता Śāringṣ

whose essence is blood रक्तसार

mfr VarBṛS.

bloodless adj 1 I रक्तहीन W - अलोहित.

1 II विशेषणित Jātakam.

blood-letting सिरामोक्षः °.

bloody adj 1 I रक्तमय हु(ई) W -

रौधिर हु(ई) MBh, Śuśr - सरुधिर

Śuśr - रुधिरमय हु(ई) Anargh -

सरक्त सुखे .

1II आग्नेय ह (ई) AV 11.8.28 —

रक्तक L — रुधिर AV 5.29.10.

a kind of bloody-flux पूयाभम्

L bloody flux रक्तातिसारः ,

रक्तातीसारः discharging bloody rain

लोहितवर्षः, लोहितवर्षम् Kauś

discharging bloody urine सरुधिरमूत्र

Suśr. not having bloody hands

अक्रविहस्त RV 5.62.6 whose

face is bloody असृङ्मुख AV 11.9.

17 yielding bloody milk लोहितक्षीर

‡ (आ) AV.

2I क्रूर ‡ (आ) AV, TS 6, Mn, etc.

2II पीतशोणित Kathās.

a bloody deed क्रूरकर्मन् ॥

ŚBr 5, Śuśr having bloody

teeth - क्रूरदन्ती L performing

bloody deeds क्रूरकृत T B 1 -

क्रूरकर्मन् MBh 3.13253, R, Pañcat,

Vet.

bloodiness शोणितत्वम् MBh.

bleed ७७ 1 II आस्रु caus आस्रावयति,

आस्रावयति kām — व्यध् ८ 4 विध्यति

(with शिराम्) Śuśr.

bleeding २ 1 I रक्तमोक्षः, रक्तमोक्षणम्

Śuśr — रुधिरादानम् kār.

1 II अवसेचनम् सु० — विश्रावणम् W —

विश्रावणम् सु० — व्यधा MW.

bleeding (with leeches) अवसेकः.

सु० (perhaps) bleeding of the

nose विलोहितः AV.

bleeding adj 1 I सरक्त सु०.

1 II असृग्दोह्, असृग्विमोक्षणम् L —

असृक्प्राव, असृक्प्राविन् L.

requiring bleeding विश्राव्य सु०.

bled विस्रावित. सु०.

to be bled विस्राव्य mfn सु०.

not to be bled अविस्त्राय्य ^{mfn} सु०

one who is to be bled व्यध्यसि

mfn सु०.

